

XVI. Vakıflar Haftası kutlamaları

TDV Kadın Kolları
"Türk Müslümanlığı"
Panel

Ölümünün 800. Yılında
İbn Rüşd
Sempozyum

Sabancı Merkez Camii
İbadete Açıldı

M. Asım Köksal Hoca
ve
Barış Manço'nun Ardından

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

HABER BÜLTENİ

OCAK - ŞUBAT '99

SAYI : 61

SAHİBİ

Türkiye Diyanet Vakfı Adına
Mehmet KERVANCI
Genel Müdür

Yayın Koordinatörü

Süreyya BALKIŞ
Genel Müdür Yardımcısı

Yazı İşleri Müdürü

Yusuf ERDOĞDU
Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler
Müdürü

Yayına Hazırlayan

Mehmet Şükrü EROĞLU
Yüksel SEZGİN

Grafik & Mizanpaj

Hasan ÇALIŞKAN

Dağıtım Sorumlusu

Fehmi YILMAZ

Adres

Dr. Mediha Eldem Sokak No: 72/B
06640 Kocatepe - ANKARA
Tel : 417 12 35 • Fax : 417 12 45

Baskı

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
YAYIN MATBAACILIK ve TİCARET İŞLETMESİ
Bayındır Sokak No: 55 • Kızılay - ANKARA
Tel: 425 27 75 • Fax : 417 00 09

Renk Ayrımı

ÇAĞDAŞ • 230 65 59 • ANKARA

İÇİNDEKİLER

Başyazı 1

Ramazan Ayının Atmosferinde Vatandaşlarımız Kitapla

17. Dini Yayınlar Fuarında buluştu 2

SABANCI MERKEZ CAMİİ İbadete Açıldı 6

Türkiye Diyanet Vakfı BATMAN ve DENİZLİ Şubelerinden

ŞEHİT AİLELERİNE ANLAMLI YARDIM 9

Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları'ndan

PANEL

"TÜRK MÜSLÜMANLIĞI" 10

Öğrencilerden Vakfımıza Teşekkür Ziyareti 17

MAKALE

Türkiye'deki Dini Hayatın Anlaşılması

Mehmet KERVANCI 18

XVI. VAKIF HAFTASI Tüm Yurtta Kutlandı 20

HACI BAYRAM VELİ 24

Ölümünün 800. Yılında **İBN RÜŞD Sempozyumu** 26

M.Asım KÖKSAL Hocanın Ardından 27

Şube Faaliyetleri 28

DERKENAR

BARIŞ MANÇO ve TÜRK MÜZİĞİ

Mehmet Erdoğan 32

Başyazı

Mehmet Kervancı • Genel Müdür

Bilindiği gibi 1999 yılı Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. kuruluş yıldönümüdür. Bu vesileyle Osmanlı İmparatorluğu her yönüyle ülke genelinde yeniden masaya yatırılacak ve asırlara hükmeden bu Devletin ne olup, ne olmadığı en geniş manasıyla tartışılacaktır.

Bugüne kadar Osmanlı İmparatorluğu hakkında leh ve aleyhte pek çok şey söylendi. Bunları, günümüzdeki tarih uzmanları; 700. kuruluş yıldönümü kutlamaları vesilesiyle yeniden bir değerlendirmeye tabi tutacaklardır. Biz ise burada uzun yıllar vakıf hizmetini yürüten birisi olarak Osmanlı İmparatorluğu'ndaki vakıf anlayışına kısaca değineceğiz:

Türk Milleti'nin kurduğu en uzun ömürlü devlet olan "Osmanlı İmparatorluğu", dünyanın gördüğü müstesna bir medeniyete sahiptir. Üç kutada hüküm süren bu devletin sahibi olan atalarımız; bu kadar geniş coğrafyada yaşayan hemen her din, dil, ırk ve değişik kültüre sahip insanı birarada barış ve huzur içinde yaşatmış ve bu insanları birbirleriyle kaynaştırabilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin Balkanlardan çekilmesiyle bu, bariz bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bugün masum insanların vahşice katledildiği Balkanlarda; Osmanlı'nın ayrılırken bile, en küçük bir kabilenin dinini, dilini, kültürünü koruduğu görülmüştür. Bunu atalarımızın, Yunus'un dediği gibi; "yaratılanı, yaratandan ötürü sevmeleri"nden doğan engin hoşgörü ve faziletlerine bağlamak mümkündür. Bu duyguya sahip olan atalarımız; insana önem vermişler ve insana insan gibi davranmanın gereklerini yerine getirmek üzere pek çok müessese kurmuşlardır.

Bu müesseseler içinde en göze çarpanı ise vakıf müesseseleridir. Osmanlı Devletinde vakıflar marifetiyle o kadar güzel ve mükemmel hizmetler icra edilmiş ki, bugün dahi modern devlet anlayışındaki gönüllü teşekküller o seviyeyi yakalamakta zorlanmaktadır. Osmanlıdaki vakıf medeniyetini anlatmak için "Osmanlı Devleti'nde bir insan; vakfın hastanesinde doğar, vakfın beşiğinde büyür ve vakfın kefeniyle defnedilir" denmiştir. Yani bugün sosyal devlet olmanın gereği olarak yapılan hizmetler, o günlerde vakıflar eliyle yapılmıştır.

Fuat Köprülü vakıflardan bahsederken, "büyük vakıfların büyük medeniyetlerde doğduğunu, vakıfların da medeniyetlerin doğmasında önemli bir âmil olduğunu" söyler.

Osmanlı Devleti de büyük bir medeniyettir ve tarihin kaydettiği en muazzam vakıf medeniyetine sahiptir. Osmanlı'dan günümüze intikal eden vakıf eserleri; bugünkü teknik imkanlarla bile zor inşa edilebilmektedir. Ayrıca bu eserler, estetik ve sanat açısından da bir şaheserdir. Bu, Osmanlı'nın bilim ve sanat ile nasıl içiçe olduğunu en büyük göstergelerindendir.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında yapılan bu vakıfların azamatini anlamak için, günümüze intikal edenlerini görmek bile bize o medeniyet hakkında yeterli bilgi vermektedir. Mesela bir II. Bayezit Külliyesi: II. Bayezit tarafından yaptırılan bu muazzam külliye'nin temeli 1484 yılında atılmış ve 4 yıl gibi kısa bir sürede tamamlanmıştır. Kurulduğunda pek çok ünitesi bulunan Külliye'den bunca sene sonra istila ve savaşlara rağmen ayakta kalabilmiş Darüşşifa (Hastane), Tâbhane (misafir ve dinlenme evi), Tıp medresesi, camii, imaret ve köprüyü bugün görenler bile, bu muhteşem eserler karşısında hayrete düşmekte, dört kıta, yedi iklim hükmetmenin kılıcı olamayacağı gerçeğini bir daha müşahade etmektedir. Külliye'deki binaların muhteşemliği bir yana, ecdadımızın insana verdiği önem, ziyaret edenleri büyülemektedir. Hele o dönemde bazı ülkelerde akıl hastaları "kafasına şeytan girmiş" diyerek ateşe atılırken, "içinde cin var" gerekçesiyle kızgın demirlerle dağlanırken, atalarımızın bu tür hastaları müzik, su ve itinayla yetiştirilen binbir çeşit çiçekten yayılan güzel kokular eşliğinde tedavi ediyor olmaları, Osmanlı Vakıf Medeniyeti'nin boyutları hakkında sanırım yeterli bilgiyi vermektedir.

Bu muazzam medeniyet, Cumhuriyet dönemine de intikal etmiş ve tarihte ifa ettiği hizmetleri devam ettire gelmiştir. Türk-İslam vakıf geleneğinin Cumhuriyet dönemindeki en önemli temsilcilerinden biri olan Türkiye Diyanet Vakfı da, bu vakıfçılık ruhuyla dünyanın dörtbir yanında çok önemli hizmetlere imza atmıştır. Türkiye Diyanet Vakfı, kurulduğu günden itibaren, daima toplumun menfaatini ön planda tutmuş, gelecek için hizmete yatırım yapmayı kendisine ilke edinmiş, bu amaçla gerek yurtiçinde ve gerekse yurtdışında ilmi, sosyal ve kültürel alanlarda kalıcı eserler bırakmaya gayret etmiştir. Bu gayret, bugün de olanca canlılığı ile devam etmektedir.

İnsanımıza her türlü hizmeti götürme gayreti içinde olan Türkiye Diyanet Vakfı'nın, yaklaşan Kurban Bayramı dolayısıyla halkımıza sunacağı önemli bir hizmeti de, Bültenimizin arka kapağında geniş açıklamasını bulacağınız "Vekâlet Yoluyla Kurban Kesme Kampanyası"dır. Kısaca hayrın hizmete dönüştürülmesi diye özetleyebileceğimiz bu kampanyaya katılmak isteyen vatandaşlarımıza görevlerimizce her türlü kolaylığın sağlanacağını bilgilerinize sunarken, yaklaşan Kurban Bayramınızı şimdiden kutlarım.

Saygılarımla.

Ramazan ayının atmosferinde vatandaşlarımız kitapla

17. Dinî Yayınlar Fuarında buluştu

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından bir kültür etkinliği olarak düzenlenen Dinî Yayınlar ve Kültür fuarının 17. si Ankara ve İstanbul'da gerçekleştirildi. Ramazan ayının manevi atmosferinde vatandaşlarımızı kitapla buluşturmak, eski Ramazan şenliklerini yeniden canlandırmak amacına yönelik düzenlenen fuara gerek Ankara ve gerekse İstanbul'da soğuk hava şartlarına rağmen büyük ilgi olduğu gözlemlendi. Soğuğa rağmen fuara gösterilen bu ilgi, son zamanlarda insanımızın kitaptan uzaklaşmasından dolayı üzüntü duyan bu ülkenin duyarlı insanlarını da sevindirmiştir. Ancak buna rağmen vatandaşlarımızın görsel yayına yönelerek basılı yayınları ihmal ettiği de gözden

uzak tutulmayacak bir gerçektir. İnsanlarımızın bir takım bilgileri kolayca elde etmek üzere görsel yayına yönelmesi ve basılı yayınlardan uzaklaşması sonucunda toplumda yozlaşmaların olacağını dikkate alan Türkiye Diyanet Vakfı da, medeniyetlerin kitap üzerine inşa edildiği gerçeğiyle bu tür kültürel organizasyonlara önem vermektedir.

Vatandaşlarımız tarafından büyük ilgiyle izlenen ve her yıl heyecanla beklenen Dinî Yayınlar Fuarının 17. si Ankara ve İstanbul'da 25 Aralık 1998 - 16 Ocak 1999 tarihleri arasında 220 yayıncının katılımıyla halkımıza hizmet verdi.

17. Dinî Yayınlar ve Kültür Fuarı'nın açılışı Ramazan ayının mane-

vi atmosferinde vatandaşlarımızın da büyük katılımıyla gerçekleştirildi. Açılış törenine Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan Vekili Yasin Hatipoğlu, Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz, milletvekillerinden Saffet Arıkan Bedük, Rıza Ulucak, Ersönmez Yarbay, Hak-iş Genel Başkanı Salim Uslu, Keçiören Belediye Başkanı Turgut Altınok, Hizmet-iş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, çok sayıda yayınevi sorumlusu ve büyük bir kalabalık katıldı.

Törende bir konuşma yapan Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz Müslimanların kitaba ve ilme büyük önem verdiğini belirterek "Bizler kitaba, ilme, okumaya ve öğrenmeye müstesna bir önem veren ve ilk mesajı "oku" olan yüce bir dinin mensupları ve Türk-İslam kültürüyle bütün varlıkların hak ve hukukuna riayet edildiği, muazzam bir medeniyetin mirasçısıyız." dedi.

Bir dönemde İslam inanç ve kültürünün insanı şekillendirirken, ferdi ve sosyal davranışlarını da ilim ve kitabın belirlediğini ifade eden Mehmet Nuri Yılmaz, "Bizlere ölçüyü kitap veriyordu. "Kitap da yeri vardır" cümlesi insanlarımızın müştereken yöneldiği bir davranışı belirtiyordu. Kitap şuuru millî bünyemizin en büyük dokuyucu, bütünleştirici unsuru. Cihana hükmeden sultan ile bezirganı, sadrazam ile esnaftan bir kişiyi, alimle halktan bir vatandaşı aynı ortak değer çizgisinde yürüten büyük kudret işte bu şuurdu. Kitap şuuru milletimizi, yazılı olan her şeye saygı gösteren, kağıda hürmet eden, yolda gördüğü kağıt parçalarını bastonunun ucundaki demirle toplayan ve onların ayak altında kalmasına razı olmayan hassas ve estetik değerlere sahip insanların oluşturduğu yüksek bir toplum seviyesine yükseltmiştir." dedi.

Kitabın önemi ve kıymetinin halk kültürümüzde çeşitli deyimler ve atasözlerine bile yerleştiğini, ancak kitabın artık hızla saygın yerini kaybetmeye başladığını belirten Mehmet Nuri Yılmaz "yaşanılan hızlı kültür değişimiyle televizyon, bilgisayar vb. teknik cihazların hayatımıza hızlı bir şekilde yerleşmesi sonucu, kitap toplumumuzdaki eski saygın yerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya gelmiştir. Bu da üzüntü verici bir durumdur. Bilindiği

gibi içinde bulunduğumuz asırda kalkınmışlık ve ileri gitmenin temel göstergeleri arasında o ülkede yayınlanmış olan kitap sayısı ve eserlerin traji da gösterilmektedir. Nüfusu 65 milyona ulaşmış ülkemizde basılan eserlerin basım adedinin yaklaşık 30 yıldan beri aynı seviyelerde olması, kültür hayatımız açısından üzüntü verici bir durumdur. Halbuki 25-30 yıl önce nüfusumuz 30 milyon civarında iken halkımızın ancak yarısı okur-yazar ve tahsilli idi. Günümüzde okur-yazar oranımız %90'lar düzeyine ulaştığı halde, okuma alışkanlığımızın buna paralel olarak artış göstermemesi üzerinde ciddiyletme edilmesi gereken bir durumdur." dedi.

Aynı üzücü durumun trajiklerini yıllardır artıramayan gazete ve dergiler

içinde de sözkonusu olduğunu belirten Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz, bu durumu çözmek amacıyla kitap okuma alışkanlığının artırılmasına katkıda bulunmak için Başkanlık olarak taşra teşkilatına görevliler ile halkın okuma alışkanlıklarını geliştirmek amacıyla yapılması gereken tedbirlerle ilgili bir talimat gönderdiklerini beyan etti.

Halkımızın kitap okuma alışkanlığının artırılması ile ilgili olarak toplumun bütün kurum ve kuruluşlarının üzerine düşen görevi yerine getirmesi gerektiğine işaret eden Mehmet Nuri Yılmaz, bu konuda Diyanet olarak üzerlerine düşeni yaptıklarını söyledi.

Dini Yayınlar Fuarı hakkında basında yer alan olumsuz haberler üzerine de bir açıklama yapan Mehmet Nuri Yılmaz "Biz hiçbir zaman kitaba ve okumaya karşı değiliz. Zaten bizim asıl görevimiz okumaya teşvik etmek, ilme irfana teşvik etmektir. Dinimizin ilk emri "oku" diye başlıyor. İlim bizim dinimizde ibadetten önce gelir. Önce bilmek sonra yapmak, ancak şunu da ifade etmeden geçemeyeceğim. Günümüzde çok dini eserler yayınlanmaktadır. Vitrinler dini kitaplardan geçilmez oldu. Bu bir taraftan sevindirici, diğer taraf-

tan üzücüdür. Çünkü ehliyetli-ehliyetsiz herkesin eline kalem alıp, din hakkında kitap yazması doğru bir davranış değildir. Kur'an-ı Kerim bilenlerle bilmeyenler eşit olur mu derken, ilim adamlarına imtiyaz tanımıştır. Kur'an-ı Kerim bilmediğiniz varsa ilim adamlarına sorun buyurmakla ilim ehlinin derecesini yüceltmıştır. Şu halde ilim ehli, konunun uzmanı, mutahassısı olanlar eser vermek, eser yazmak durumundadırlar. Bu mübarek Ramazan günü sağlam kaynaklı eserlerin vatandaşlarımız tarafından satın alınıp, okunacağına inanıyoruz.” dedi.

Cami ve kitap arasında çok sıkı bir ilişki olduğuna işaret eden Mehmet Nuri Yılmaz “Çok güzel bir gün, bir tarafta cami, caminin avlusunda Kur'an, kitap fuarı, en başta Kur'an, cami ve kitap arasında büyük bir ilişki vardır. Ayrıca rahmet ve mağfiret ayı olan Ramazan; büyük kitabımız Kur'an-ı Kerim bu ayda inmeye başlamış ve hem de Cuma günü. Bütün mutluluklar birarada. Ben bu kitap fuarının hayırlara vesile olmasını, ilim kültür ve medeniyet hayatımıza katkılar sağlamak gayesiyle bu yıl düzenlenen kitap fuarımızın, yazar, yayıncı ve okuyucuları buluşturup tanıştıracığına inanıyor, hayırlara vesile olmasını diliyorum” dedi.

Ömer KARA
Vakıf Fuarcılık Limited Şirketi Müdürü

Tören münasebetiyle bir açış konuşması yapan Vakıf Fuarcılık Limited Şirketi Müdürü Ömer Kara da, büyük bir kültür organizasyonu olan Dinî Yayınlar Fuarını 1983 yılından

beri düzenlediklerini ve bundan da büyük bir haz duyduklarını ifade ederek, fuar hakkında bilgi verdi.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın Ramazan ayında düzenlemiş olduğu Dinî Yayınlar ve Kültür Fuarında kitapla okuyucuyu buluşturarak ilim ve kültür, medeniyet hayatımıza katkıda bulunmayı amaç edindiğini söyleyen Ömer Kara, fuarın 16 yıldır düzenlediğini belirterek “birincisi 1983 yılında Ankara'da düzenlenen ve yayıncılarla halkımız tarafından büyük ilgiyle karşılanan Dinî Yayınlar ve Kültür Fuarı, 16 yıldır aralıksız olarak sürdürülmüş ve bir gelenek halinde bugünkü seviyeye gelmiştir. Ankara'nın yanı sıra 1984 yılında da İstanbul Sultan Ahmet Camii

KÜLTÜR ETKİNLİKLERİ

Ayrıca yine fuar kültür etkinliklerinden biri olan ve her yıl düzenlenen Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma yarışması bu yıl da Ankara ve İstanbul'da yapıldı. Yarışmaya katılan öğrencileri ilgiyle izleyen cemaatin duygu dolu anlar yaşadıkları gözlemlendi.

İstanbul'da yapılan Kur'an-ı Kerim'i güzel okuma yarışmasında Zeytinburnu İmam-Hatip Lisesi öğrencisi İsmail Atalar ile Pendik İmam-Hatip Lisesi öğrencisi Mükremin Bayır birinciliği paylaşırken, İstanbul Merkez İmam-Hatip Lisesi'nden Osman Çelik ikinci, Eyüp İmam-Hatip Lisesi'nden Muhammet Güray Bizzevelci de üçüncü oldu.

Ankara Kocatepe Camii'nde yapılan yarışmada ise Kızılcahamam İmam-Hatip Lisesi öğrencisi Mehmet Urgancı birinci

gelirken, Çubuk İmam-Hatip Lisesi'nden Osman Metin ikinci, Sincan İmam-Hatip Lisesi'nden Recep Arslan ile Mamak İmam-Hatip Lisesi'nden Nuh Küyüğü üçüncü oldular.

Vakfımız iştirakinden Vakıf Fuarcılık Limited Şirketi tarafından, yarışmada dereceye giren öğrencilere çeşitli hediyeler verildi. Yarışma neticesinde birinci olan öğrencilere 50'er milyon, ikinci olan öğrencilere 40'ar milyon, üçüncü olan öğrencilere de 30'ar milyon TL. ödül verildi. Ayrıca yarışmaya katılan ve dereceye giremeyen bütün öğrencilere 10'ar milyon TL. veren Vakıf Fuarcılık Şirketi, bu okulun öğretmenlerine de birer kitap seti hediye etti.

İMZA GÜNÜ

İmza günlerinin düzenlendiği ve halkın çok büyük ilgi gösterdiği Dinî Yayınlar Kültür Fuarı'nın güzelliklerinden birisi de, her yıl düzenlenen ve bir gelenek haline dönüştürülen; ebru, tezhip, minyatür ve hat sanat eserlerinin yer aldığı Geleneksel Türk İslâm Sanatları Sergisi de ziyaretçilerin büyük ilgisine mashar oldu.

avlusunda gerçekleştirilmiştir. Bu organizasyonla 1987 yılından itibaren Ankara Kocatepe Camii ve İstanbul Sultan Ahmet Camii avlularında aralıksız olarak her yıl düzenlenerek geleneksel hale getirilmiştir." dedi.

Bu yıl fuara, Ankara'da 58 standta 100, İstanbul'da 92 standta 120 yayıncının iştirak ettiğini belirten Ömer

Kara, hava şartlarına rağmen fuarlara iştirak eden yayıncıların takdir edilmesi gerektiğini ifade ederek "16 yıldır, kar, yağmur, soğuk, sıcak demeden düzenlemiş olduğumuz fuarlara destek veren ve bizi yalnız bırakmayan katılımcı yayıncılara huzurunuzda teşekkürlerimi arz ediyorum." dedi.

Vatandaşların yoğun ilgi gösterdiği

fuarda, okucular için %40'lara varan indirim yapıldı ve fuar her gün saat 10.00-22.00 saatleri arasında hizmet verdi. Bu fuar çerçevesinde bir kültür faaliyeti olarak da beşincisi teşhir edilen Türk-İslâm Sanatları Sergisi de çok sayıda insanımız tarafından beğeniyle izlendi.

SABANCI MERKEZ CAMİİ İbadete Açıldı

Açılış töreninde bir konuşma yapan Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, insan haklarının temelinde inanç ibadet ve dinî duygulara saygının bulunduğunu belirterek "Türkiye Cumhuriyeti inanç ve ibadet hakkını Anayasasıyla koruyagelmıştır." dedi.

Bir milletin en önemli varlıklarından olan, inanç ve ibadet hakkına saygının bulunduğunu söyleyen Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, "İnsan haklarının 50. yıldönümünü kutladığımız şu günlerde insan haklarının temeli olan inanç hakkı, ibadet hakkı, dinî duygulara duyulan saygı, bir milletin çok önemli varlıklarındandır. Türkiye Cumhuriyeti inanç ve ibadet haklarını anayasası ile koruya gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletin laik devlet olması inanç haklarının zorlanmaya maruz kalmaması ve inanç haklarının istismarına mani olunması içindir. Yani, demek istiyorum ki, bu ülkede herkes istediği gibi inanacak, ibadet edecek, hiç kimse kimseyi, ne inancında, ne ibadetinde zorlamayacaktır. Benim vatandaşım da inancından dolayı hiç bir eksiklik duymayacaktır. İşte cami, biraz sonra cuma namazı kılacağız. Kılan kılacak, kılmayan kılmayacak. Kimseyi zorlayan yok. Ne zaman ki inançlar birbiriyle birarada yaşamayı bir kenarda bırakır. Birbirini zorlamaya başlar, işte o zaman huzur falan olmaz. Ama görüyoruz ki ülkemizin %99.8'i müslümandır. Tabii ki değişik inançlar vardır,

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından 11.12.1988 tarihinde Devlet Töreni ile temeli atılan, Adana Müftülüğü, Türkiye Diyanet Vakfı, Devlet bütçesinin katlıları ve hayırsever vatandaşlarımızın desteğiyle inşaatının %50'si yapılan ve Sabancı ailesinin büyük yardımlarıyla inşaatı tamamlanan Balkanlar ve Ortadoğu'nun en büyük camii olan Hacı Sabancı Merkez Camii Cumhurbaşkanının huzurlarıyla, devlet erkanının da hazır bulunduğu muhteşem bir törenle ibadete açıldı.

Süleyman DEMİREL • Cumhurbaşkanı

hürdür, serbesttir. O sayede birlik beraberlik, dirlik ve düzen içindedir." dedi.

Bir ülkede sadece maddi kalkınmanın yeterli olmadığını belirten Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel "manevî değerlere dayanmayan milletin millî beraberliğini muhafaza etmesi güçtür" dedi.

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından temeli atılarak belli bir noktaya getirilen ve Sabancı ailesinin katkılarıyla tamamlanan, Ortadoğu ve Balkanların en büyük camii olan Sabancı Merkez Camii için, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel de "Bu cami bi-

olması da doğaldır. Ama bu ülke aynı Allah'a inanan, aynı Peygambere inanan ve aynı siperde şehit olan insanların topluluğudur. İnancında, ibadetinde

zim mevcut camilerimizin hepsinden büyüktür. Anadana'ya yakışan da bu." dedi.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, bugüne kadar Çukurova'ya, Adana'ya barajlar, fabrikalar yaptıklarını, verimli arazileri suladıklarını, yollar ve köprüler inşa ettiklerini, fakat böyle büyük bir cami yapımının eksik kaldığını, milletin maneviyatını takviye edecek esere ihtiyaç duyulduğunu, bu eserin de Sabancı Merkez Camii olduğunu ifade ederek, "Hayırlı olsun, uğurlu olsun. Cenab-ı Hak, içinde yapılacak ibadetleri, duaları kabul buyursun. 99 metrelik minarelerden okunan ezanları ve kendisine açılan elleri, daima mübarek kılsın." dedi.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel başta Sabancı ailesi olmak üzere Sabancı Merkez Camii'ne emeği geçen

herkese teşekkür etti.

Açılışta bir konuşma yapan Çevre Bakanı İmren Aykut da, Adana'ya böyle muhteşem bir eserin kazandırılmasından gurur ve mutluluk duyduğunu ifade ederek, Caminin yapımına emeği geçen herkesi kutladığını söyledi.

Özellikle caminin tamamlanmasında büyük emeği geçen merhum Hacı Sabancı ve eşi Özcan Sabancı'ya teşekkür eden İmren Aykut, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in de açılışa katılmasından duyduğu memnuniyeti dile getirerek, "Sayın Cumhurbaşkanımıza ve Adanamızı onurlandırarak bu muhteşem eserin açılışına katılmasından dolayı şükranlarımı sunuyorum. Bu eserin Adana'ya ve tüm Müslümanlara hayırlı olmasını diliyorum" dedi.

Caminin Genel Yapısı ve Teknik Özellikleri

Sabancı Merkez Camii genel görünüm olarak, Sultan Ahmet Cami'sine, mimari özellik olarak Selimiye Cami'sine benzemektedir.

Klasik Osmanlı mimarisi tarzında, asrın teknolojisi kullanılarak yapılmıştır.

Bu cami Selimiye'nin bir eşi, Sultan Ahmet'in kardeşi ve Kocatepe Cami'sinin çağdaşıdır. Türkiyemizin, Balkanların ve Ortadoğu'nun kubbeli camiler sistemine dahil en çok cemaat kapasiteli camisidir.

Son asırda dünyada yapılan önemli, 10 civarındaki camilerden biridir.

Altı minareli olup 16 şerefelidir. Minare yüksekliği 99 metre, kubbe yüksekliği 54 metre, kubbe çapı 32 metredir.

Cami son cemaat mahalli dahil 6500 m2 üzerine inşa edilmiştir. Toplam arsa-sı 65.000 m2'dir. Bunun 30.000 m2'si cami avlusu-dur.

Sabancı Merkez Camii'nin çinileri tarihi İznik çinisinden "İznik Çini Vakfı'na" yaptırılmış olup, seramik kullanılmamıştır. Kible cephesinde 3 metre tül x 6 metre tül ebadında dört çini pano vardır ki dünyanın en büyük çini panolardır.

Caminin hat işlerini Hüseyin Kutlu yazmıştır. Nakış, tezeyinat işlerini mimar Semih Irteş, mukarnas işlerini Ali Turan usta, mihrap, minber, kürsü, ana mekan ve son cemaat mermer kapıları Teknik Mermer sahibi Nihat Kartal, şadırvanlar, sebil köşkü, bahçe mermer kapıları ve mermer söveleri bütün mermer sütunları Klasik Mermer sahibi Necati Cebeci, bütün beton ve alçı vitrayları A.Kadir Aydın usta, ana mekan ve künde-kari kapıları Ahmet Yılçay usta, avizeyi de Cede-taş firması yapmıştır.

Seslendirme ve ışıklandırmayı, Philips'den temin edilen malzeme ve proje ile kendi şantiye elektrik ekibimiz yapmıştır. Camide Denizli travertanı kullanılmış ve İber Mermere özel imal ettirilerek ana mekanda kullanılmıştır. Caminin kurşunu, Teknik Kurşun şirketince, ana mekan, söve ve bütün kaplama taşları pre-fabrik olup, Karataş şirketince yapılmıştır. Halısını da Saray Halı imal etmiştir.

Mehmet Nuri YILMAZ • Diyanet İşleri Başkanı

Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz da tören münasebetiyle yaptığı konuşmada **“Öldükten sonra yaşamak; ölümsüz eserler bırakmaktır.”** diyerek, merhum Hacı Sabancı ve camiye katkıda bulunan diğer merhumların amel defterine, bu camide ibadet edenlerin sayısınca iyi şeyler yazılacağını söyledi. Bir sanat eseri olan Sabancı Merkez Camii'nde zamanlara hükmeden Mimar Sinan'ı görmenin mümkün olduğuna ve adeta sanatın taşla nakşedildiğine işaret eden Mehmet Nuri Yılmaz, bu güzel caminin Cumhuriyetimizin 75. Yıldönümünde açılmasından da büyük mutluluk duyduğunu ifade ederek, **“Cumhuriyetimizin 75. Yılı'nda böyle muhteşem bir caminin ibadete açılmasından büyük mutluluk duyuyorum”** dedi.

Çukurova'nın 13. asırdan buyana İslâmı yaşadığını, bu süre içerisinde sayısız mabedler yapıldığını ifade eden Yılmaz, **“Böylesine ulu bir mabedi yapmanın da yine bu bereketli topraklara nasip olduğunu”** sözlerine ekledi.

İşadamı Sakıp Sabancı da bu eserin ibadete açılması dolayısıyla son derece mutlu olduğunu ifade ederek, kendisinin merhum Hacı Sabancı'dan dolayı biraz buruk olduğunu belirtti. Sabancı, Merhumun yüreğindeki iyi duygularla bu eserin çabuk bir şekilde tamamlanması için çok uğraştığını söyledi. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in bu eserin tamamlanmasında kendilerine büyük destek verdiğini anlatan Sabancı **“Sayın Demirel cami yapılırken teşrif edip gelişmeleri yerinde gördü. Gönül verme, ayrı bir iştir. Ananeler, töreler ayrı bir iştir. Ya-**

van kalmak istemiyorsak manevi gücün güzelliklerini hep beraber yüreğimizde hissetmeliyiz. Gelişmiş ülkeler manevi güçten -yanlış kanallara götürmemek üzere- iyi istifade ediyorlar” dedi.

Adana Müftüsü ve Türkiye Diyanet Vakfı Şube Yönetim Kurulu Başkanı İsmet Selim; kamuoyunu aydınlatmak üzere yaptığı basın toplantısında Sabancı Merkez Camii hakkında bilgi verdi. İsmet Selim Camiyle ilgili şunları söyledi.

Sabancı Merkez Camii'nin temeli 11.12.1988 tarihinde Devlet töreniyle atılmıştır. Arsası zamanın Büyükşehir Belediyesi yetkililerince Türkiye Diyanet Vakfı'na devredilmiştir.

Caminin proje mimarı Necip Dinç'tir. İnşaatı Adana İl Müftülüğü-müz ve Türkiye Diyanet Vakfı Adana Şubesi Yönetim Kurulu'nca yürütülmüştür. İnşaat süresince projenin uygulanmasında ve geliştirilmesinde teknik bir heyet hizmet vermiştir.

Cami Adanalılar tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Caminin takriben %50'si Adanalı hayırseverlerimiz, Türkiye Diyanet Vakfı Genel Merkezi ve Devlet bütçesinin katkılarıyla yapılmıştır.

1996 yılında maddî desteğe ihtiyaç duyulmuş ve caminin mevcut kaynakla hizmete açılmasının çok uzun yıllar alacağı anlaşılmıştır. Halbuki Adana'da cami yetersizliği vardı. İnsanlar özellikle Cuma ve Bayram gibi önemli gün ve gecelerde namazlarını sokaklarda kılmakta idi. Bu sebeple

Sakıp SABANCI • İşadamı

İsmet SELİM • Adana İl Müftüsü

caminin biran evvel hizmete açılması elzem hale gelmişti. İnşaatın biran önce bitirilip hizmete açılabilmesi için hayırsever Sabancı ailesi ile temas kuruldu.

Sabancı ailesi de “Vaksa” kanalıyla toplam 1 trilyon TL. bağışta bulundular.

Böylece cami inşaatına hız kazanılarak tamamlandı. Caminin ismi **“Merkez Camii”** iken, Sabancı ailesinin bağışından sonra **“Sabancı Merkez Camii”** oldu.

Cami aynı zamanda Cumhuriyetimizin 75. Yılı Kutlamalarına bir armağandır. Takdir buyursunuz ki böyle muhteşem bir mabedin 10yıl içerisinde hizmete girmesi çok büyük bir başarıdır.

Bu caminin tamamlanmasında ve hizmete açılmasında her türlü maddî ve manevî desteğini esirgemeyen Sayın Cumhurbaşkanımıza, genel bütçeden malî kaynak aktarılmasında gayret sarfeden milletvekillerine, Diyanet İşleri Başkanına, Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti'ne ve Genel Müdürü'ne, Sayın Valimize, Devlet Su İşleri ve Köy Hizmetleri Bölge Müdürlüklerine, hayırsever Adanalılara caminin arsasını veren Büyükşehir Belediyesi yetkililerine ve özellikle 1 trilyon TL. bağışta bulunan Sabancı ailesine ve Vaksa yetkililerine teşekkür ediyorum.

Ayrıca; caminin başlangıcından bugüne kadar hizmeti geçip de vefat eden, başta meslektaşım, Adana eski müftüsü merhum Süleyman Tekin olmak üzere, herkesi rahmetle anıyorum. Cenab-ı Allah mekanlarını cennet eylesin.

Türkiye Diyanet Vakfı BATMAN ve DENİZLİ Şubelerinden ŞEHİT AİLELERİNE ANLAMLI YARDIM

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından Türkiye genelinde tespit edilen 400 şehit ailesine yardım yapılması seferberliği çerçevesinde, Batman Şubemiz tarafından tespit edilen 7 şehit ailesine maddi yardım yapılırken, Denizli Şubemiz tarafından da 10 şehit ailesine maddi yardım yapıldı.

Batman Şubemiz düzenlediği bir törenle şehit ailelerine yardımlarını verdi. Törenle Batman Valisi M. Temel Koçaklar, Emniyet Müdürü Öztürk Şimşek, Cumhuriyet Başsavcısı Sadık Bölek, Garnizon Komutanlığı'ndan Kr.Bnb.Ahmet Sevgi, daire amirleri ile şehit yakınları katıldılar.

Batman Valisi M.Temel Koçaklar, tören münasebetiyle yaptığı konuşmada, bu tür yardımların anlamlı bulduğunu, şehitlerin unutulmadığını, kahraman şehitlerimize minnet borcumuzun bulunduğunu ifade ederek, Türkiye Diyanet Vakfı'na yaptığı anlamlı yardımlardan dolayı teşekkür etti.

Tören münasebetiyle bir konuşma yapan Batman Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı M.Cüneyt Kavşut, Türkiye Diyanet Vakfı'nın ülke genelinde 400 şehit ailesine toplam 10 milyar TL.'nin üzerinde yardım yaptığını ve şehit ailelerine bir nebze olsun maddi yardımda bulunmayı amaçladıklarını belirterek, "Bu yapılan yardımlar bizim şehitlerimize bir vefa borcumuzdur. Bu tür yardımları, şehitlerimizi unutmadığımızın bir göstergesi olarak kabul ediyorum. Biz Türkiye Diyanet Vakfı olarak bu tür yardımlara devam edeceğiz." dedi.

Batman Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı M.Cüneyt Kavşut son 5 ay içerisinde üç imam-hatip'in şehit edildiğini, bundan büyük üzüntü duyduklarını ifade ederek, 31 Ağustos 1998 tarihinde şehit edilen Merkez Peygamber Camii İmam-Hatibi M.Arif Başkan'ın ailesine Diyanet İşleri Başkanlığımızca gönderilen 5 milyar TL. ile bir daire aldıklarını, hakkın rahmetine kavuşan diğer imamlarımız için de yardımların yapıldığını belirtti.

Denizli Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Halil Elitok'tan aldığımız bilgiye

göre de, İl Müftülüğü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanlığınca 15 Ocak 1999 Perşembe günü Denizli Valisi Yusuf Ziya Gökse'nun huzurlarıyla, vatanımızın bölünmez bütünlüğünü korurken şehit düşen vatan evlatlarımızdan 10'unun ailesine 25'er milyon TL. yardım yapılmıştır.

Yardım paralarını Vali Yusuf Ziya Gökse'nun elinden alan şehit aileleri "Biz unutmadığınızı için teşekkür ederiz. Sadece yardım parası için değil, her fırsatta bizleri hatırladıkları için Vali Yusuf Ziya Gökse'ya teşekkür ediyoruz" dediler.

Vali Yusuf Ziya Gökse da şehit ailelerinin her zaman ayrı bir değeri olduğunu hatırlatarak, "Verilen çekleri şehit anneleri, babaları, ya da eşleri aldılar. Onlar para yerine bayram hediyesi olarak yitirdikleri canlarını geri istiyorlardı. Ama maleséf veremiyoruz. Dileriz bundan sonra anaların yürekleri evlat acısıyla yanmasın, doyamadıkları sevgilerini kara toprak almasın, çocuklar baba yokluğuyla yanmasın. Vatan için, bizler için canlarını feda eden şehitlerimizin ailelerini asla unutmayacağız. Bizim için önemli olan şehit ailelerinin önceliğidir. Onlara yardıma her zaman hazırız. Şehitlerimizin ruhu şad olsun" dedi.

"Yaralanmış temiz alnından, uzanmış yatıyor,
Bir hilâl uğruna, ya RAB, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker,
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı, değer!
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhidi...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi...
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni târîhe" desem, sığmazsın.
Herc-ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitab.
Seni, ancak ebediyetler eder istiâb.
"Bu taşındır" diyerek Kabe'yi diksem başına;
Rûhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
Sonra, gök kubbeyi alsam da, ridâ namıyla,
Kanayan lâhdine çeksem, bütün ecrâmiyla;
Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyya'yı uzatsam oradan;
Sen bu âvîzenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvîzeni lebrîz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.

Sen ki, son ehl-i salîbin kırarak savletini
Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddin'i,
Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayrân...
Sen ki, İslâmî kuşatmışboğuyorken hüsrân,
Odemir çemberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, rûhunla berâber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, a'sâra gömülse taşacakslın... Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...
Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber
Sana ağuşunu açmış duruyor, PEYGAMBER.

Türk Müslü

Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları Başkanlığı toplumumuzu aydınlatmak amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetlerine bir yenisini ekleyerek, kamuoyunun gündemini çokça meşgul eden ve son günlerde büyük tartışmalara sebebiyet veren Müslümanlığın ırklara göre değerlendirilmesine bir açıklık getirmek amacıyla **"Türk Müslümanlığı"** konulu bir panel düzenledi.

Oturum Başkanlığını Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. **İlber Ortaylı**'nın yaptığı panele konuşmacı olarak, Gazeteci Yazar **Rıza Zelyut**, 9 Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof.Dr. **Mehmet Aydın**, Galatasaray Üniversitesi Devletler Hukuku Profesörü ve Cem Vakfı Başkanı Prof.Dr. **İzzettin Doğan** ile Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi ve Tarih Kurumu Üyesi Prof.Dr. **Ahmet Yaşar Ocak** katıldılar.

AYŞE SUCU

TDV Kadın Kolları Başkanı
Ankara Müftülüğü Eğitim Uzmanı

Vatandaşların büyük ilgi gösterdiği ve her anı heyecanla izlenen panelin açış konuşmasını Ankara Müftülüğü Eğitim Uzmanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları Başkanı Ayşe Sucu yaptı.

Toplumumuzun bu günlerde önemli dar geçitlerden geçtiğini, özellikle dinî, fikrî, sosyal ve siyasî alanlarda birtakım çalkantılar içinde huzursuzlukların yaşandığını ifade ederek sözlerine başlayan Ayşe Sucu, bu çalkantı ve huzursuzlukların önemli bir bölümünün altında, dinin yanlış anlaşılması veya eksik algılanmasının yattığını söyledi. Ayşe Sucu bu yanlış anlaşılma sonucunda da dinin insanlara huzur ve mutluluk kaynağı olması gereken aydınlık ufku, maalesef, bu yanlışlıklar yüzünden kara bulutların kapladığını belirtti.

Din kapısının, kendi tercihiyle inanıp teslim olmak şartıyla, bütün insanlığa açık olduğuna işaret eden Ayşe Sucu "Din kapısı, kendi tercihiyle inanıp teslim olmak şartıyla, bütün insanlığa açıktır. Hiç kimsenin, dinî değerleri kendi teke-

linde görmeye ve başkalarını bu değerlerden uzaklaştırmaya veya uzak saymaya hakkı yoktur. Dolayısıyla, dinî konularda insanlarla muhatap olmak isteyenlerin, dinî ölçüler içinde hareket etmeleri, iletişim kurma metodunu, dinin bu konudaki prensiplerine uygun olarak, merhamete, sevgiye, saygıya, hoşgörüye, ürkütmeyip müjdelemeye, zorlaştırmayı kolaylaştırmaya dayalı olarak seçmeleri gerekir." dedi.

Dinin, insanların büyük oranda katılım sağladıkları ortak değerlerin başında yer aldığını ifade eden ve bunu insanlarda inanma ihtiyacının doğuştan geldiğine bağlayan Ayşe Sucu, "İnanma ihtiyacı her insanın doğuştan getirdiği, istese de söküp atamayacağı, kendi varlığından ayıramayacağı bir temel duygudur. Buna göre dine inanmak da, insan olmanın tabii bir sonucudur. Aklını kullanan, kendini ve çevresini gerçek kimliğiyle tanıyabilen, kavrayabilen insanın ulaşabileceği en çarpıcı hakikat, şüphesiz budur. O halde, tüm insanlık, insanoğlunun temel değeri olan din kurumuna sahip çıkmalıdır. En azından, saygılı olmalıdır. Dine karşı tavrını, gerek saygı duyarak, gerek sahip çıkarak belirleyen herkes, din konusunda, dinin ve dinî değerlerin algılanmasında, yorumlanmasında dikkatli ve hassas davranmalıdır. Büyük bir alçakgönüllülük içerisinde, elinden geldiğince dine hizmet etmeli, ancak en ufak bir şekilde dahi olsa, dinin istismar edilmesinden, çeşitli çıkar hesaplarıyla dinî duyguların tahrip edilmesinden, kötüye kullanılmasından uzak durulmalıdır." dedi.

Dinin ve dinî değerlerin, çeşitli çıkar hesapları doğrultusunda kullanılmasının hem dine, hem dinî değerlere hem de inanana çok pahalıya mal olduğunu vurgulayan Sucu, bu konuda tarihte ve günümüzde çok acı örneklerin bulunduğunu ve bunca acı tecrübeden de artık ibret alınması gerektiğini söyledi.

manlığı

Prof. Dr. İlber ORTAYLI

A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğr. Üyesi

Türk Müslümanlığı kavramının siyasî ve içtimai hayatımıza son günlerde yeni yeni girmeye başlamasıyla bir aktualite kazandığını belirterek sözlerine başlayan İlber Ortaylı, bu konuyu her Müslümanın düşünüp tartışmasının gerekli olduğunu vurguladı.

Türklerin İslâmiyeti kabul etmesiyle birlikte gelişen tarihi olayları kısaca özetleyen

Ortaylı, "İslâmiyet, Türkler için, 7 nci Asırda kabul edilmiş bir din değildir. İslâmiyet, Türkler arasında, hepinizin bildiği gibi, Hicretin 3 üncü, 4 üncü asırlarında yayılmış bir dindir ve resmen devlet olarak kabul edilişimiz, Karahanlılar devri tarihiyle sınırlıdır. Tarihi bilgimiz bunu böyle gerektiriyor şu anda. Dolayısıyla, İslâmiyet'in kabulü üzerinde, okul kitaplarımızda anlatılan veya kulaktan kulağa anlatılan şeyler, maalesef, pek de doğru değildir. Yani, biz, ne Kuteybe Bin Müslim'in kılıcıyla kabul etmişiz İslâmiyet'i, ne de bir günde kabul etmişiz. 13 üncü Asırda kabul eden Türk kabileleri vardır ve en son 18 inci Asırda bildiğimiz Kuzey Kafkasya'da Karaçay kabileleri vardır. 18 inci Asra kadar -daha evvelden de başlamışlar ama- bu işi görmüşlerdir." dedi.

Türklerin İslâmiyeti yavaş yavaş ve sindirerek kabul ettiğini belirten Prof. Dr. İlber Ortaylı özellikle Emeviye fütühatının Abbasiye devrinde durup gerilemeye başladığı ve bir çok toprakların elden çıktığı bir dönemde, bu durumu restore eden, düzelten ve tekrar karşı hücumla geçenlerin

Türk devletleri olduğunu söyledi. Bu dönemle birlikte İslâmiyetin tekrar genişlemeye başladığını belirten Ortaylı "Bu dönemden sonra İslâmiyet tekrar genişlemekte ve nihayet 15 inci Asırda, bugünkü Avrupa'da, Bosna, Arnavutluk gibi yeni ülkeler, yeni halklar, İslâm diniyle müşerref olmaktadır. Dolayısıyla, bu da, Türklerin tarihteki bir rolüdür. Bu, tabii, Türklerin, Avrupa âlemi, Hristiyanlık karşı-sındaki konumunu da değiştirmektedir; yani, de-

vamlı olarak Batı dünyasıyla cihat ve kavgaya eden, çok yakın zamanlara kadar, bir kuvvet söz konusudur. Demek ki, dış dünyada da Müslümanlık ve Türkler ayrı bir imaj, ayrı bir görünüm sahibidirler." dedi.

Türk Müslümanlığının geçtiği safhaları iyi anlamak için; Ahmet Yesevi'yi, Selçuklu ve Osmanlılığı, 1300 yıllık cihadı, 20 nci Yüzyılın büyük cihan harbini ve ondan sonra Cumhuriyet ve Atatürk devrimleri safhasının iyi bilinmesi gerektiğine işaret eden Ortaylı, bunların Türk Müslümanlığını tayin eden unsurlar olduğunu söyledi.

Bugün, Türkiye'de, İslâmiyet üzerindeki yorumların ve tartışmaların çok ayrı bir veçheye girdiğini belirten Ortaylı, bu tartışmaların tarihte ve kalem dünyasında da bir örneğinin bulunmadığını, bu safhadan da, hem aydınlarımızın aydınlığıyla, hem de halkımızın sağduyusuyla geçebileceğimizi ümit ettiğini ifade ederek paneli açtı.

Rıza ZELYUT

Gazeteci - Yazar

Müslümanlığı dilim dilim parçalara ayırarak, Arap Müslümanlığı, Türk Müslümanlığı, Acem Müslümanlığı gibi kavramların varolup olmadığı konusunun insanların kafasında hâlâ bir soru olarak durduğunu belirttik sözlerine başlayan Rıza Zelyut, İslâm dünyasına bakıldığı zaman tek tip İslâm'dan söz etmenin mümkün olamayacağını ifade ederek "İslâm dünyasındaki hayat tarzına, bu hayat tarzının geçmişe uzanan verilerine bakarsak, hiç de bizim karşımıza tek tip bir İslâmın çıkmadığını görürüz. Bugün olmadığı gibi, geçmişte de İslâm toplulukları tek tip elbisenin içerisinde değildiler. Evet, ilham kaynakları tecti, Kur'an ve Pey-

gamberimizin hayatı ile Ehli Beytti. Çünkü, Kur'an, temel kaynaktır. Kur'an'ı çağa göre yorumlayan ve insanların doğru algılamasını sağlayan da Ehli Beytti, yani peygamberin soyundan gelen "ilim şehriyim, bu şehrin kapısı da Ali'dir" diyen ve Ali vasıtasıyla ilimde yükselmiş insanların getirdiği yorumlardı. Fakat, bütün bu yorumlar, gittiği ülkelerde, toplumdan topluma, çağdan çağa ve zamandan zamana değişti. Bu değişimi görmezden gelmek mümkün değildir," dedi.

İslâm'ın Türk illerine girişinin Emevilerin döneminde başladığını, İslâm ordularının Türk illerine girdiğini ve bu giriş şeklinin de Hazret-i Muhammed'in dile getirdiği İslâm anlayışından uzak olduğunu ifade eden Zelyut, Emevilerin Türk illerine, Arap emperyalizminin öncüleri ve yayıcıları olarak girdiklerini ve bunun da buralardaki büyük zenginlikleri yağmalamaya yönelik olduğunu iddia etti.

Bu dönemde Emevilerle Türkler arasında çok kanlı savaşların olduğunu belirten Rıza Zelyut, Abbasiler döneminde durumun farklılaştığını ve çok daha yumuşak bir ortamın oluştuğunu söyledi. Rıza Zelyut bunu da Abbasilerin diğer devletleri asker kullanmak suretiyle baskı altına alamayacakları düşüncesinin hakim olmasına bağladı.

Emeviler döneminde, Ehli beyt yandaşlarının da vuku bulun zulümden rahatsız olduklarını ve Emevi zulmünden kaçan Ehli Beyt evlatlarının, Horasan'a kadar yayıl-

dıkları belirten Zelyut, "Ehli Beyt yandaşlarının ve Ehli Beyt evlatlarının, çocuklarının, Türklerin içerisinde kendilerini çok huzurda bulduklarını görüyoruz, belgeler bize bunu gösteriyor. Böylece, karşımıza, bir uyuşum geliyor; yani, İslâm içerisinde, Hazret-i Muhammed'in torunlarının, Türk ve İran kavimlerinin arasına kaçması, orada kendilerine hayat alanı bulması, üzerinde ciddiyetle durulacak konulardan birisidir ve tarihimizin ve din tarihinin özellikle bu konuyu araştırması gerekiyor," dedi.

Türk Müslümanlığı konusunda şimdiye kadar çok şeylerin söylendiğini ifade eden Zelyut, Türklerde Müslümanlığı yayan anlayışın Ehli Beyt yandaşlığı, Ali yandaşlığı, Şia olduğunu söyledi. Türklerin Karahanlılar döneminde Müslüman oldukları iddiasının yanlış olduğunu belirten Zelyut Türklerin Emeviler zamanında Müslümanlığa girmeye başladıkları tezini yineleyerek, "Türk boyları Emeviler zamanında ciddi anlamda, büyük kitleler halinde, ya zorla, yada kimi zaman istekle Müslüman olu-

yorlardı. Türkler Arap toplumunun içerisinde beylikler halinde devlet kurmuşlardı. Kısacası Ehli beyt yandaşlarının, Türk toplumu üzerindeki etkisi, Türklerin, Müslümanlık karakterinin belirlenmesinde çok etkili rol oynadı," dedi.

Türklerin sünî kesiminin mezhep olarak Hanefi olduğunu ve bunun da çok dikkat çekici bir olay olduğunu belirten Zelyut "Türklerin Sünî kesiminin, mezhep olarak Hanefi olduğunu görüyoruz. Bu, bir tesadüf değildir. Bu mezhebin kurucusu sayılan İmam-ı Azam Ebu Hanife, Arap dışı bir zihniyetin temsilcisiydi; yani, Arap örfü ve geleneklerini din haline getiren zihniyete karşı bir insandı. Emevilerle karşı Ehli Beytin hak ve hukukunu savunan, çok mücadeleci, çok kararlı ve aynı zamanda da inatçı -benim tespit ettiğim kadarıyla- bir insan. Emevilere karşı, Ehli Beyt yandaşlarının başlattığı isyanları sonuna kadar savundu ve bu isyanları da meşru gördü. Bu nedenle, Ebu Hanife, gerçek anlamda bir Aleviydi," dedi.

Ebu Hanife'nin bu dünyaya bakış açısı ve dinî yorumlaması ile Ehli Beytin dünyaya bakışı ve dinî yorumlamasının bir yerde uyuştuğunu ifade eden Rıza Zelyut, Türk toplumunun gerek Sünî kanadının, gerekse Alevî kanadının Müslümanlık anlayışının, Ehli Beyt çizgisine yakın olduğunu, bugün bizim Alevî dediğimiz çizgiye yakın bir dünya görüşünü kabul ettiğini belirterek, bu görüş doğrultusunda da, din adamlarını; eski Şaman, Budist rahibi ve imamların sanki ortalaması bir din adamı şeklinde yetiştirdiğini ve topluma da böyle bir din adamının şekil verdiğini iddia etti.

Arap toplumunun kendi örfünü ve geleneklerini ön plâna çıkaran Müslümanlık anlayışıyla, Türk toplumunun kendi örfünü ve geleneklerini ortaya çıkaran din anlayışında, temeli bir olmakla birlikte, bir farklılaşmanın olduğunu söyleyen Zelyut bu farklılaşmanın da kaçınılmaz olduğuna işaret ederek "Bu farklılaşma kaçınılmazdı, çünkü, her toplum, dinine; kendi duygularını, renklerini, hayallerini, psikolojisini mutlaka katar ve dinini öyle oluşturur," dedi.

Türk Milletinin İslamiyeti yeni bir yapı olarak kabul ettiğini, ama kendi geçmişindeki birtakım değerleri de onun içerisinde devam ettirdiğini belirten Zelyut, bu ne-

denle de, aslında Sünnî Türklerle Alevî Türklerin duygu ve düşüncelerinin birbirine çok yakın olduğunu, hayallerinin, renklerinin, fantazilerinin, ruh yapılarının birbirine çok benzediğini söyledi.

Rıza Zelyut bu açıklama ışığında "Demek ki, bizim millî karakterimiz, ulusal karakterimiz, dinî karakterimize şekil vermiştir. Aslanan da, zaten, insanların ulusal karakteridir." dedi.

Türk toplumunda Alevî ve Sünnî kitlelerinin birbiriyle olan yakın ilişkisinin, duygu, inanç yakınlığının Osmanlı Devletinde, 1500 yıllarının ilk çeyreğine kadar sürdüğünü belirten Zelyut, bu durumun hilafetin Mısırdan Türkiye'ye getirilmesiyle birlikte kırılmaya başladığını ifade ederek, "Kırılma, hilafetin Mısır'dan Türkiye'ye getirilmesiyle başlıyor. Yani, Türk Müslümanlığı kavramında, dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de bence bu tarihtir; yani, hilafetin Türkiye'ye sokul-

bulunan örtünün kaldırılmasından başka bir şey değildir. Ben, laikliği böyle görüyorum ve bütün Müslümanları da, bu anlamda, laikliği ve Atatürk düşüncesini savunmaya çağırıyorum. Ben, iyi ki Türküm, iyi ki Türkiyeli bir Müslümanım diye kendime güç veriyorum ve bundan da onur duyuyorum." diyerek sözlerini bitirdi.

Prof. Dr. Mehmet AYDIN

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

Her dinin bir kültür içerisinde yaşadığını ve bunun da gayet doğal bir olay olduğunu belirterek sözlerine başlayan Prof. Dr. Mehmet Aydın, dinin boşluğa gelemeyeceğini, var olan bir kültüre geleceğini ve dinin o kültürle çok kere uyum içerisinde girdiğini belirterek, aynı zamanda da o kültürü değiştirerek yeni bir olgunun doğduğunu, bu sebeple de kendi orijinal vatanından farklı unsurları içeren yeni bir durumun ortaya çıktığını söyledi.

Müslümanların değer koyucu bir biçimde İslâm'a sahip çıkmaları neticesinde, değişik toplumlardaki müslümanlık anlayışının farklılıklar arz etmesiyle "bizimki daha

İslâmidir" gibi teleffuzların ortaya çıktığını belirten Aydın, Türk İslâmı denince de akla daha çok tasavvufi hemhal olmuş bir anlayışın ortaya çıktığını söyledi. Yine Türk İslâmı denince tasavvufi İslâmı da içine alan bir halk İslâmı olduğunu belirten Aydın, bunun yanı sıra Türk İslâmı denince Türk-İslâm sentezi gibi bir anlayış ile reformist İslâm denilebilecek bir anlayıştan söz edilebileceğini söyledi.

Prof. Dr. Mehmet Aydın, Türk İslâm'ı kavramıyla, Türk veya Türkiye Müslümanlığı kavramı arasında bir ayrımın da yapılmakta olduğunu, Türk veya Türkiye Müslümanlığı kavramının bilimsel açıdan daha tercih edildiğini ve bu bu tercihi de anlamlı bulduğunu ifade etti.

Aslında tek bir İslâm olduğunu, bu farklılıkların İslâm'ın, tarihî, kültürel tezahürlerinden doğduğunu belirten Aydın, genel kabul gören görüşün de bu doğrultuda olduğunu belirterek, "bu tezahürün etkisiyle Anadolu'da, Malezya'da, Yemen'de ve Bosna'da farklı ifade kanalları bulabilmekte, aynı din, öze zarar verilmediğine inanılarak farklı şekillerde yaşanabilmektedir ve bu yaşama, hem değişik kültür formlarından destek bulmakta, hem de yeni kültür formlarına varlık vermektedir. Öze zarar verilmediğine inanılarak dedim, zira, dinin kültürel formlarda ifadesi, İslâm tarihinde ciddi, dinî, kelâmî, felsefî tartışmalara yol açmış ve iş zaman zaman, küfürle itham noktasına kadar götürülmüştür. Bunu, hepimiz biliyoruz." dedi.

Prof. Dr. Mehmet Aydın daha geniş bir perspektiften bakıldığında meselenin daha keskin bir tarzda ele alındığının görüldüğünü belirterek, "Mesela, İbn-i Teymiye ve takipçilerinin, Türk Müslümanlığının belirgin vasfı olan tasavvufî hayat tarzının çok büyük bir kısmına, Osmanlı ulemasının ve siyasîlerinin ise, Vahhabi

masıdır. Hilafetin Türkiye'ye girmesiyle birlikte, Türk Müslümanlığının yerini, Arap Müslümanlığı diyebileceğimiz, Arap örf ve geleneklerini öne çıkaran bir değerler sistemi alıyor. Bu değerler sistemi, giderek güçleniyor, 1548 tarihinde, Kanunî Sultan Süleyman, Ebussuud Efendi'nin tavsiyesiyle, medreselerden akli ilimleri kaldırıyor, yerine toplumu daha iyiye götüreceği iddia edilen naklî ilimleri koyuyor. 1548 yılında, Osmanlı Devletinin gerilemesi başlıyor. İşte, Maturidiliğin iflas ettirilmesi veya Eşariliğin tekrar Osmanlı Devletinde hakim hale getirilmesi olayı, Cumhuriyete kadar sürüyor." dedi.

Türk Müslümanlığının tekrar yerine konulmasında en büyük görevi, Atatürk ve onun çevresinde organize olmuş güçlerin getirdiği laiklik sisteminin sağladığını ifade eden Zelyut, "Laiklik sistemi, bence geçmişte Türk Müslümanlığının üzerinde

Müslümanlığına nasıl baktığını hepimiz biliyoruz." dedi.

Aynı dinin, özüne zarar verilmeden, farklı kültürlerde, az çok farklı şekillerde yaşandığını, hassasiyetin, bizimki daha doğru iddiasından veya bununla birlikte, söylemin, ideolojik bir nitelik kazanmasından ileri geldiğini belirten Aydın, "Eğer, bu, bizimki daha doğru iddiası, ben böyle hissediyorum anlayışının ötesine geçip rasyonel bir zemine oturacaksa, onun hem kaynak veya kaynaklar, hem de kelamî ve felsefî bakımdan tartışılması icap ediyor." dedi.

Kaynağa inmekle de farklı yorumların ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğunu ve problemlere tam çözüm bulunamadığını belirten Aydın "Müslüman bilginler, tarih boyunca "çeşitli Müslümanlıkların" hem varlığını görmüş, hem de onların kaynaklar açısından bir değerlendirmesini yapmadan edememişlerdir. Çok kere kaynağa giderek de, ihtilafların kolay kolay halledilemeyeceğini, belki de büyük bir üzüntü içinde hissetmişler, görmüşlerdir. Bunun da, kanaatimce başlıca sebebi, özün önemli bir kısmının anlaşılması ve yorumlanmasının, zaten tarihî, dinî tecrübeler -ki, onların hem fikrî, hem hissî, hem de amelî boyutları vardır- tarafından belirlenmesi, dolayısıyla kısmen de olsa bir fasit daire içine girilmesi, yani tecrübeyi değerlendirmek için kaynağa gidilmesi, oysa kaynağı anlamının önemli ölçüde tecrübe tarafından belirleniyor olmasıdır." dedi.

Türk Müslümanlığı, yahut Türk İslâm'ı söyleminin veya fikrinin ta başından beri ideolojik bir boyutunun olduğunu, dolayısıyla bir anlamda değer koyucu bir özellik içermekte olduğunu belirten Prof.Dr. Mehmet Aydın, "Türkleşme, İslâmlaşma ve muasırlaşmanın, Türk düşünce tarihinde o gündeme oturduğu günden beri, İslâmlaşmanın modern bir proje olduğunu gayet iyi biliyoruz. Zaten Müslüman olan bir toplumun Müslümanlaşması, İslâm'ın özellikle Türk milliyetçiliği ve çağdaşlaşma karşısında yeniden tanımlanması ve yorumlanması zorunluluğunu da ortaya çıkarıyordu. Bu yeniden tanımlanıp yorumlanma zarureti, öteki iki kavram için de aynen geçerliydi. Nasıl ki, çağdaşlaşmanın gerekleriyle uyum içinde olan bir din önemliydi ve bu din ne kadar zarurî idiye, İslâm ve çağdaşlaşma, İslâm ve çağdaş durumla bağdaşır bir milliyetçilik, İslâm'ı ve Türk'ün tarihî tecrübesini ciddiye alan bir çağ-

Prof.Dr. İzzettin DOĞAN
Cem Vakfı Genel Başkanı

daşlaşma da o kadar gerekliydi, o kadar ihtiyaçtı. Eğer yeterince başarılı olunabilseydi, oradan, yani o terkipten, yani o modern projelerin terkiibinden, yeterince başarılı çıkılabilsen, bence bugün Türk Müslümanlığı konusunda, çok daha geniş boyutlu ve çok daha sağlam temelli bir söyleme girişebilirdik." dedi.

Prof.Dr. Mehmet Aydın, Türk Müslümanlığının belirgin vasfı olan tarihî, tasavvufî tecrübeyi de yanına alarak, hatta bütün tarihî tecrübeyi son derece ciddiye alarak, Kur'an'ı yeni bir gözle okumaya, ondan çağdaş dünyayı anlayan ve o dünyaya katkıda bulunan ve belli önemli ölçüde yeni diyebileceğimiz bir insan telakkisini, yeni bir içtimai ahlak görüşünü, özellikle kadına hak ettiği önemi veren yeni bir içtimai ahlak görüşünü, yeni bir dinler arası ilişkiler çerçevesini ve daha pek çok ilgili şeyi çıkarmaya gayret etmeye cesaret eden bir yaklaşımın ışıklarını ufakta gördüğünü belirterek, "Bu yaklaşımın mesafe alması, çok hızlı olmayacaktır. Fakat bunun zaman içerisinde yavaş ta olsa gerçekleşebileceğini ifade eden Aydın, "Önemli olan, hem kendi kaynaklarını ve tarihî tecrübesini, hem de insanlığın ulaştığı fikrî ve amelî düzeyi dikkate ve ciddiye alan yeni bir islâmî anlayışın fikrî ve amelî hayatımıza yön verici bir noktaya çıkarılmasıdır, Türkiye'nin sorunu budur. Bunu da, tarihî, coğrafi ve geniş

manada siyasî konumu itibarıyla iyi bir durumda olan Türk ilim ve fikir adamlarını başaraacaktır." dedi.

Prof.Dr. İzzettin DOĞAN

Cem Vakfı Genel Başkanı

Sosyal bilimler açısından, özellikle dinî olan toplumların yeni bir dini kabul ederken, o dini kendi doğal yapısı içerisinde kabul etmesinden daha doğal bir durumun olamayacağını belirten İzzettin Doğan, Hazret-i Muhammed'e vahiy yoluyla gelen Kur'an kelimelerinin o günkü Arap toplumuna tebliğ edilirken, Arap kavimlerinin, kendi geleneksel yapıları içerisinde algılamasından daha doğal, daha bilimsel bir şey düşünölmeyeceğini söyledi.

Arapların Maveraünnehir'e doğru akınlara başladıktan sonra, Türk kavimlerinin bazen dirençlerinden bazen de kendi rızalarıyla İslâm'ı kabul ettiklerini belirten Doğan, aynı şekilde Türklerin de Kur'an ayetlerini kendilerini meydana getiren değer yargılarının oluşturduğu Türk tipi insanla, onun gibi algılanmasından da daha tabii bir şey olamayacağını belirterek, "Demek ki, Kur'an ayetleri, ne kadar, kendi aklımıza ve algılayabilme yeteneğimize göre açık olursa olsun, her kavmin, onu her okuyanın kendisine göre, kendi örf ve geleneklerinin oluşturduğu kişiliğine göre, bir algılama biçimi vardır ve bu gayet de doğaldır." dedi.

Maveraünnehir kavimlerinde gelişen anlayışta aslolanın, Tanrı'nın insanda tecelli ettiğine inanmak olduğunu belirten Prof.Dr. İzzettin Doğan "Çünkü, Kur'an-ı Kerim, bir ayetinde "seni kendi özüm-den yarattım" diyor. Eğer insan, Tanrı'nın özünden meydana gelmişse, Tanrı'nın zerresinden oluşmuşsa, o zaman, insana, çok büyük bir değer veriliyor, âdeta bir kutsallık atfediliyor ve o nedenle de, insanın incitilmemesi, insanın her şeyin merkezi olarak kabul edilmesi, her şeyden önce insanın geldiğine inanmak ve onu sevmek, âdeta Tanrı'yı sevmekle eş anlam taşıyor. Böylesine bir islâm anlayışı, böylesine bir Kur'an anlayışı ve böylesine bir insan anlayışı daha da önemlisi, Anadolu'da, Osmanlı Devletinin de, 600 yıl süren bir manevî temel üzerinde kurulmasının ve belki de bu kadar uzun süre devam edebilmiş olmasının da izahlarından birisini oluşturuyor." dedi.

Türk kavimlerinin Anadolu'ya geldikleri zaman, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşunda, üç büyük mutasavvıfın yer aldığını söyleyen İzzettin Doğan bunların; devletin nasıl ve hangi ilkelere göre yönetilmesi gerektiğini Osman Gazi'ye söyleyen Edeballı, Osmanlı Ordusunun omurgasını oluşturan yeniçerinin piri olan Hacı Bektaş-ı Veli, Osmanlı toplumunun, sosyal ve ekonomik dayanışma modelini oluşturan Ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evran-ı Veli olduğunu belirterek bu mutasavvıfların da alevi ve bektaşî olduklarını ifade etti.

13 ilâ 16 ncı asırdaki dönemin Türk tasavvufunun toplum hayatına egemen olduğu bir dönem olduğunu belirten Doğan bu döneme toplumun hem devlet yapısı açısından felsefi temelleri, ekonomik dayanışma temelleri, askerî temelleri ve yönetim ilkeleri açısından tasavvufîle yoğunluğunu ama akıl ve bilimin devlet hayatına hakim kılındığını, din esaslarının hiçbir şekilde devlet yönetimine taşınmadığını ve Türk insanının yapısına uygun bir modelin oluştuğunu ifade ederek, bu döneme ait Osmanlı arşivlerinin günyüzüne çıkarılması halinde bugünkü tartışmaların sona ereceğini, Cumhuriyet dönemi öncesinde arşivler günyüzüne çıkarılmış olsaydı Türk toplumunun; Mustafa Kemal'in getirmeye çalıştığı yeni yaklaşıma adapte olmakta hiçbir zorluk çekmeyeceğini söyledi.

16. Asırdan sonra Osmanlı yapısının değişmesine sebep olan olayları anlatan Doğan, o dönemde Yavuz Sultan Selim'in Şah İsmail'in Osmanlı ülkesini bir gün kendi ülkesine katabileceği kaygısıyla onunla savaşa girdiğini, Mercidabık'ta Şah İsmail'i yendiğini, bir sene sonra da Yavuz Sultan Selim'in Mısır üzerine yürüyüp Memlûklüleri yenerek, Memlûklülerden hi-

Prof.Dr. Ahmet Yaşar OCAK
H.Ü. Tarih Bölümü ve Tarih Kurumu Öğr. Üyesi

lafeti alıp İstanbul'a getirdiğini belirterek, "Yavuz Sultan Selim Memlûklülerden sadece hilafeti değil, El-Ezher Medresesi'nden yüzlerce sünî ulemayı da getirir. Sebep, Osmanlı sarayında ve Osmanlı medreselerinde, dergahlarında, sünî ulemayı tedrisatla görevlendirir, Sünî İslâm anlayışının bu ülkede egemen olmaya çalışmasının devlet eliyle yapılmasını sağlar. Tarih 1517'dir. İlk defa, Osmanlı tarihinde, devletin bir mezhep sahibi olması Yavuz Sultan Selim'le başlar ve tarih 1517'dir. Bundan böyle, Osmanlı Devletinin mezhebi Sünîliktir ya da Hanefiliktir der. O güne kadar, Osmanlı İmparatorluğunun bir mezhebi yoktur; yani, yapı daha laiktir ve işte bu Türk tasavvufu ya da Türk İslâm anlayışdır ki, İstanbul'un alınması sırasında da, bu ülkede, camiler, kiliseler, sinagoglar, dergahlar, inanca ilişkin her şey, Kur'an ayetine uygun olarak -Bakara suresinde "**dinde zorlama yoktur**" diye ifade edildiği gibi- inançlar

yanyana, kardeşçe yaşayabilmişlerdir ve bu, bugün, Batı'nın, aradan 700 yıl geçtikten sonra bile kavuşabilmiş olduğu bir düzey değildir." dedi.

13 - 16 ncı Asır arasında, Osmanlı ülkesinde mevcut olan temeldeki insan hakları, özellikle inanç özgürlüğüne, bugün dahi Batı ülkelerinin ulaşamadığına işaret eden Doğan, Batı ülkelerinin insan hakları kavramlarına varabilmek için yarım yüzyıl da iki dünya savaşını görmek zorunda kaldıklarını söyledi. Osmanlı ülkesinde, 13 üncü asırdan beri, insan hakları ve inanç özgürlükleri kavramlarının birer yaşam biçimine dönüşerek yaşandığını belirten Doğan "Ben, bir devletler hukuku hocası olarak, insan hakları ve bunun uluslararası plânda korunmasına ilişkin devletler arasında yapılmış olan antlaşmaların tümünün vardıdığı noktanın, bu Türk-İslâm anlayışının vardıdığı noktanın hâlâ birkaç yüzyıl gerisinde olduğuna inanıyorum. Onun için de, Mustafa Kemal Atatürk'ün başlatmış olduğu ve Türklerin kendi İslâm anlayışlarının yeniden inşasına yönelik, çağın gereklerini yaka-layan, ama İslâm'ın yorumu yoluyla gidelebilecek yeni bir anlayışın inşa edilmesinin, ben de şahsen taraftarı idim ve taraftarıyım." dedi.

Prof.Dr. Ahmet Yaşar OCAK

H.Ü. Tarih Bölümü ve Tarih Kurumu Öğr. Üyesi

Türk Müslümanlığı konusunda tebliğini sunan Prof.Dr. Ahmet Yaşar Ocak, öncelikle yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermemek için İslâm ve Müslümanlık terimini açıklayarak; İslâm'la Müslümanlığı birbirinden ayırmayı gerektiğini söyledi. Öncelikle İslâm terimini açıklayan Yaşar Ocak İslâmın Kur'an ve Peygamber'in sünnetinde mevcut olan, inanç, ibadet ve muamelat kurallarıyla belirlenmiş sınırlarıyla mevcut olan bir statü olduğunu ifade ederek "yani İslâm, yaşama geçmemiş olan, pratiğe intikal etmemiş, kültürleşmemiş olan yapıdır. Müslümanlıktan da şunu anlamak lazım benim kanaatime göre: İşte, statüsü ana kaynaklarda belirlenmiş olan bu inanç bütünü, bu ahlak, ibadet esaslarının tarihsel süreç içerisinde yaşanmış, algılanmış, yorumlanmış, kültürleşmiş ve günümüze kadar intikal etmiş olan biçimdir." dedi. Ahmet Yaşar Ocak, bunun bu şekilde kabul edilmesi durumunda da; Türk İslâm'ı,

Arap İslâm'ı, yahut Fars İslâm'ı gibi tartışmalara gerek olmadığını ifade etti.

İslâmiyetin tek din olarak insanlık toplumuna inmiş olduğunu, toplumların da değişik yapılarda bulunması sebebiyle İslâm da değişik algılamalara, değişik yorumlamalara muhatap olmasının doğal olduğunu söyleyen Ahmet Yaşar Ocak, İslâm inancına göre Müslümanlara gelen vahyin, Müslümanlara tebliğ edildiği andan itibaren subjektifleşeceğini, nitekim Peygamber'in vefatından sonra, Kur'an'ın ve Peygamber'in o kadar uyarılarına rağmen önceki gelenek, görenek ve kültürün devreye girdiğini, bunun sonucunda bir hilafet mücadelelerinin olduğunu belirterek, İslâm'dan önceki geçmişin, tarihin, geleneğin, kültürün, bütünüyle İslâm inancı çerçevesinde ve onu kendine bayrak yaparak yeniden ortaya çıkması ve yeniden kendi hükümünü icra etmesi olduğunu söyledi.

Prof.Dr. Ahmet Yaşar Ocak, coğrafi ve iklim etkileriyle, kültürel sebeplerle, eski inanç etkileriyle yahut siyasetin ve ekonomik yapının tesiri gibi çeşitli sebeplerle bir değişik İslâm algılayışı olduğunu ve bunun bütün İslâm coğrafyasında bugüne kadar da böyle geldiğini belirterek, "O halde, İslâm birdir; ama, Müslümanlıklar muhtelifdir demek, bence, bir sosyolojik olgunun, bir tarihsel olgunun tespiti, bu tarihin bir hükmüdür. Tarihin kendi dinamikleri de hükmünü icra eder. O dinamikler, bugüne kadar çok çeşitli İslâm anlayışlarını, yani Müslümanlık tarzlarını ortaya koymuştur. Mezhepler de, bu Müslümanlık tarzlarından başka bir şey değildir. O zaman, bu terimden fazlaca alınmamak lazım." dedi.

Prof.Dr. Ahmet Yaşar Ocak, başka bir bakış açısıyla, kavmi özelliklere veya millî özelliklere göre de Müslümanlık tarzlarının var olduğunu belirterek, "Türk Müslümanlığı, Arap Müslümanlığı, Fars Müslümanlığı gibi. Bunlar vardır; bunlar, tarihin ortaya çıkardığı birtakım yapılarıdır." dedi.

İslâmın çeşitli coğrafyalarda değişik algılanmasının yanında, aynı coğrafyada, aynı kültürde, insanların zihinsel yapılarına, kültürlerine, sosyoekonomik statülerine göre de değişik algıladıkları ve yorumladıkları, hayata geçirdikleri bir Müslümanlık biçiminin de var olduğunu belirten Yaşar Ocak, bunların da devletlerin müslümanlık anlayışlarından ortaya çıkan bir din anlayışı, Osmanlı döneminde veya daha eski dönemlerde, medresenin temsil ettiği, kitabî İslâm anlayışı da denilen Medrese Müslü-

manlığı, halkın kendi kültür seviyesine, statüsüne, algıladığı, yorumladığı, eski kültürüyle, gelenekleriyle, efsanesiyle, hurafeyle kendine göre bir yaşam biçimi haline getirdiği bir Müslümanlık biçimi olan halk Müslümanlığı, bunların dışında bir de mistik İslâm diye telakki edilebilen tasavvufi Müslümanlık anlayışının olduğunu söyledi.

Bu tür konuların tartışılarak tam olarak yerli yerine oturtulmamasından dolayı Tanzimat'tan bu tarafa, Türkiye'nin modernleşme çabalarıyla birlikte İslâmiyetin bu modernleşme çabalarının merkezindeki temel bir problem olarak günümüze kadar geldiğini belirten Yaşar Ocak, "Türkiye'de bugün Müslümanlık veya ona esas olan İslâm Türkiye'nin modernleşmesi meselesinde önemli bir problem olarak duruyorsa, Türkiye bu problemi çözmeden, kesinlikle modernleşme problemini halledemez, bunu çözmemiz lazım" diyerek, bunun boyutlarını da şu şekilde izah etti:

"1. Tarihsel boyutu var: Türkiye, bu tarihsel boyutu çok ciddi şekilde analiz etmek zorundadır. Çünkü, bugün bizim yaşantımız, zihniyet dünyamız, kendimize ve dış dünyaya bakışımız, tamamiyle tarihin bize rağmen bize yüklediği bu algılayışın bir neticesidir. O halde, bu analizi çok doğru yapmamız lazım.

2. Aktüel boyutu var: Bu Türk Müslümanlığı dediğimiz olgunun aktüel boyutudur. Türkiye'deki durum, bugünkü aktüel boyutuyla, mutlak surette ciddi bir analize tabi tutulmak zorundadır. Bugün biz neyiz, Türkiye'deki bu tarih katlar, Alevî Bektaşî kesimi, Sünnî Müslümanlık, İslâm algılayışı içerisindeki değişik telakkiler, değişik anlayışlar, bütün bunlar ne demek oluyor; bütün bunlar, nasıl bir fikrî, tarihi, sosyolojik bir

arka plândan besleniyor? Bunları, biz, bugün anlamak zorundayız. Yani, Türk üniversitelerinin omuzuna tarih bu yükü yüklemiştir. Ama, Türk üniversiteleri, başka problemlerle, başka işlerle uğraşıyor. Önündeki, hem geçmişindeki, hem günümüzdeki, hem de yakın ve uzak geleceğindeki bu çok ciddi mesele üzerinde ciddi hiçbir fikir üretememektedir.

Bir de geleceğe yönelik problemi var: Bence, asıl problem burada. Bugün, hem şikâyet ediyoruz ve bu şikâyetlerimizin dozu arttıkça da, hep geçmişe sığınıyoruz. Asrı Saadet'ten günümüze kadar, İslâm medeniyeti, İslâm düşüncesi çok parlaktı, önemli şahsiyetler yetişti ve kitapları yazdılar ve onlar Batı'nın da ilerlemesine katkıda bulundular diye haklı olarak söylüyoruz. Pekâla, bugün, birbuçuk milyarlık, böyle bir parlak gelecekte gelen İslâm dünyasının, acaba bu dünyanın geleceğine vereceği ne var; onu bir düşünelim. Geleceğine ne vereceğiz? Hangi birikimle, hangi zihni kapasiteyle, hangi ilmi kapasiteyle, hangi katkıda bulunacağız, nasıl bulunacağız?

İşte, bence, esas, önümüzdeki ağır problem budur. Bu ağır problemi çözebilmek için de, Türk Müslümanlığı dediğimiz bu olguyu, başka hiçbir yana çekmeden, çok ciddi bir biçimde, tarihsel, aktüel ve geleceğe yönelik boyutuyla analiz etmemiz, yorumlara kavuşturmamız gerekiyor. Kendi projemizi, Türkiye'nin modernleşmesi projesinde İslâmiyet'in yerini belirlememiz gerekiyor. İslâmiyet'i bu projenin içerisine koyacak mıyız, koymayacak mıyız? Koyacaksak neresine koyacağız? Bunu belirlemesi gereken bizleriz; ne Araplar, ne İranlılar ne de başkaları."

ÖĞRENCİLERDEN VAKFIMIZA TEŞEKKÜR ZİYARETİ

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından imam-hatip liselerinde okutulmak üzere ülkemize getirilen, bütün masrafları vakfımızca karşılanan ve halen Bursa'da eğitimlerine devam eden ortaöğrenim öğrencileri Vakfımızı ziyaret ederek, Genel Müdür Mehmet Kervancı, Müttevelli Heyeti Üyesi Şevki Özkan ile Niyazi Baloğlu'nun düzenledikleri bir toplantıda kendileriyle görüştüler.

Bilindiği üzere Türkiye Diyanet Vakfı, Devletimizin artan gücüne ve etkinliğine paralel olarak, millî çıkarlarımızın sözkonusu olduğu her yere kültürümüzü taşımak, onu geliştirerek dünya kültürleri ile rekabet edecek düzeye çıkarmak ve dünyada yeniden doğmakta olan Türk imajına katkıda bulunmak azim ve çabasıdır.

Soydaş ve dindaşlarımızın millî kimliklerinin muhafazası, kültürel ihtiyaçlarının karşılanması, aydın, uyanık, din ve vicdan hüriyetine saygılı, çağımızın müsbet ilimleri ile mücehhez din adamlarının yetiştirilmesi maksadıyla ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılmak suretiyle Türk cumhuriyetleri, Türk toplulukları, Balkan ve Kafkas ülkeleri ile diğer ülkelerden Türkiye'deki ilahiyat fakülteleri ve imam-hatip liselerinde okutulmak üzere öğrenci getirilmektedir.

Gelinen bu noktada, Vakfımızın sözkonusu ülkelere yönelik faaliyetleri her geçen gün daha da artmakta, daha sistematik, daha kapsamlı ve daha komplike bir hüviyyet kazanmaktadır.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın yurtdışından okutmak üzere getirdiği Kırım, Türkmenistan, Bulgaristan ve Nijerya'lı öğrenciler geçtiğimiz günlerde Vakfımızı ziyaret ettiler. Vakfımız Genel Müdürü Mehmet Kervancı, Müttevelli Heyeti Üyesi Şevki Özkan ile Niyazi Baloğlu öğrencileri kabul ederek kendileriyle bir süre görüştüler.

Toplantıda bir konuşma yapan Mehmet Kervancı, Türkiye Diyanet Vakfı'nın 1975 yılında kurulduğunu ve kurulduğu günden itibaren bugüne kadar gerçekleştirdiği sosyal, kültürel ilmi ve eğitime yönelik faaliyetlerle herkesin takdir ettiği büyük bir kuruluş haline geldiğini söyledi.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın eğitime yönelik faaliyetlerini anlatan Kervancı, Vakfın bugüne kadar 34 binin üzerinde öğrenciye karşılıksız burs verdiğini, özel okul ve öğrenci yurdu açarak eğitim ve öğretime destek olduklarını belirtti.

Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucunda Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlığına kavuşmalarıyla birlikte Türkiye Diyanet Vakfı'nın hizmet alanlarının buralara da yayıldığını ve önemli ölçüde hizmetler gerçekleştirildiğini belirten Mehmet Kervancı, özellikle eğitim alanında Vakfın buralarda önemli hizmetlerde bulunduğunu söyledi. Vakfın dini alanda kaliteli eğitim vermek, hufelerden uzak, gerçek manada din ilmini öğretecek elemanlar yetiştirmek amacıyla Azerbaycan, Kırgızistan, Türkmenistan, Kazakistan, Dağıstan ve Afganistan'da birer ilahiyat fakültesi ile, yine Azerbaycan, Nahçıvan ve Romanya'da da imam-hatip okulları açtığını söyledi.

İlahiyat fakültesinde eğitim gören öğrencilerin hazırlık ve birinci sınıflarını Türkiye'de okuduklarını ve bu öğrencilerin bütün masraflarının da Türkiye Diyanet Vakfı tarafından karşılandığını söyleyen Mehmet Kervancı, bu öğrencilerin de kendilerine sağlanan imkanlar karşısında istenilen seviyeye geldiklerini ve bu imkanların boşa gitmediğini kendilerine gösterdiklerini söyledi.

Öğrencilerin kendilerini iyi yetiştirmesi gerektiğine dikkat çeken Mehmet Kervancı, Türk ve İslâm âlemine hayırlı birer fert olabilmeleri için bugünlerin çok iyi değerlendirilmesi gerektiğini ifade ederek, "İslâm âleminin güçlü olabilmesi ve dünyada sesini duyurabilmesi için mutlaka iyi yetişmiş insanlara ihtiyacı vardır. Avrupa ülkeleri güçlü olmalarına rağmen Avrupa Birliği gibi bir oluşuma gidiyorlar. Bunu da kendi insanların mutluluğu, huzuru ve rahatı için yapıyorlar. Müslüman âleminin de mutlaka birlik ve beraberlik ruhuyla hareket ederek güçlü bir yapıya sahip olması gerekir. Bu da siz değerli öğrencilerin kendinizi iyi yetiştirmeniz, gelecekte iyi görevlere gelmenizle mümkün olacaktır. Daima iyi ve büyük görevlere talip olun." dedi.

Asya, Afrika ve Ortadoğudaki bir çok ülkenin uzun yıllar Avrupa ülkelerinin sömürgesinde kaldıklarını, Avrupa ülkelerinin bu ülkeleri sömürürken de bu ülkelerin gelişmesine mani olduklarını belirten Mehmet Kervancı, Türk dünyasının Birleşmiş Milletlerde sesini duyurabilmesi için Türk-İslâm dünyasının birlik içerisinde ve

destane ilişkilerde olması gerektiğini söyledi.

Bu ortamın oluşması ve ülkenin insanının huzur içinde yaşaması için birlik ve kardeşlik şuurunun zihinlere yerleşmesinin şart olduğunu belirten Mehmet Kervancı "Eğer ileride huzurlu ve güçlü bir toplum istiyorsanız, birlik ve kardeşlik ruhu zihinlerinize yer etmeli, bu şuurı vicdanınızda hissetmelisiniz. Bu idealle yetişerseniz; bu ideallere sahip olup bu heyecanı içinizde duyarsanız, başarıya ulaşmanız kaçınılmaz olacaktır. Sizler daima yüksek makamlara, büyük hizmetlere talip olunuz, ufkunuz geniş, hedefiniz daima büyük olsun. O hedefe ulaşabilmek için çok büyük gayret gösterin, iyi yetişin, dürüst insan olun. Dünyayı takip edebilmek için Türkçe, Arapça, İngilizce ve Rusça'yı mutlaka öğrenin." dedi.

Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdürü Mehmet Kervancı, Türkiye Diyanet Vakfı'nın; öğrencilere sunduğu bu hizmetlerin karşılığında bir beklentisinin olmadığını belirterek "Bizler sizlere bu hizmetleri verirken hiçbir menfaat beklemiyoruz. Sizlerin ülkenize, ülkeniz insanına ve tüm İslâm âlemine yararlı insan olmanız ve iyi yetişmeniz dışında bir beklentimiz yoktur. Tek amacımız; sizlerin iyi yetişmesi ve gelecekte önemli hizmetler gerçekleştirmenizdir." dedi.

Türkiye Diyanet Vakfı Müttevelli Heyeti Üyesi Şevki Özkan da yaptığı konuşmada, öğrencilerin gelecekte başarılı olabilmeleri için kendilerini iyi yetiştirmelerinin şart olduğunu, bu tür imkanların her zaman bulunamayacağını belirterek, öğrencilerin bu imkanı çok iyi değerlendirmelerini söyledi.

Kırım, Türkmenistan, Bulgaristan ve Nijerya'dan gelecek Bursa'daki imam-hatip lisesinde eğitim gören öğrenciler adına konuşan öğrenci temsilcileri de Türkiye Diyanet Vakfı'nın kendilerine verdikleri bu imkanları en iyi şekilde değerlendireceklerini ifade ederek, Vakıf yöneticilerine teşekkürlerini sundular.

Yurt Müdürü Ömer Nasifoğlu da öğrenciler hakkında bilgi vererek, öğrencilerin başarı düzeylerinin çok yüksek olduğunu, öğrencilerin büyük bir kısmının 1998-1999 öğretim yılının birinci döneminde takdir belgesi aldığını söyledi.

Türkiye'deki Dinî Hayatın Anlaşılması*

Mehmet KERVANCI - TDV Genel Müdür

Bilindiği gibi Türkiye'deki dinî düşünce ve hayatın bugünkü anlamda bir tartışma odağı olmasının başlangıç tarihi Tanzimat yıllarına dayanmaktadır. Batıcılık, Türkçülük ve İslâmcılık güç durumdaki Osmanlı Devleti'nin ve o dönem aydınlarının birer kurtuluş ideolojisiydi. Batıcılık, Türkçülük ve İslâmcılık zihni bir sıkıştırma ile ideoloji hâline dönüştürülmeden birer olgu olarak Osmanlı toplumunun damarlarında yaşamıyor muydu? Elbette yaşıyordu. Üstelik birbirlerine muarız unsurlar olarak değil, doğal ve safiyane hâliyle yaşıyordu. Öyleyse bunların ideolojileştirilmesi fiili duruma zihni bir müdahaleydi.

Sözü edilen ideolojilerin tarih içinde siyasal alandaki seyri birinin zaferi, diğerlerinin devre dışı kalmasıyla sonuçlandı. Ne var ki zafer elde eden ideoloji diğerlerinin toplum içindeki hayatıyetinden sürekli şüphe eder oldu ve bunu bir tehdit psikolojisiyle kendi varlığı etrafında bir çeşit kâbusa dönüştürdü. Bu yine, toplum damarlarında yaşayan ve tarihten tevarüs edilegelen olguların fiili durumuna zihni bir müdahaleydi. Üstelik bir kâbusun yarattığı müdahale!

Şimdi zihni kalıplardan bir an için sıyrılmaya ve fiili durumu anlamaya, olaylara bir de bu cepheden bakmaya çalışalım.

İslâm'ın bidayetden bugüne bir inanç, ibadet ve ahlâk sistemi olarak yaşanılabilmesiyle bir dünya görüşü kisvesinde şekillenmesi birbirine paralel unsurlar olarak gelişmemiştir. Dünya görüşü dediğimiz üst kültür ve yapılanma, tarih boyunca vitrine edilmesi ne rağmen geniş kitlelerin anladığı,

özümseyip yaşadığı dinî hayatla her zaman örtüşmemiştir. Çünkü din, birinde araç değerinde ise hedeftir. Dinin araştırılması onun sınırlarını, etki alanını daraltmış, asıl fonksiyonunun icrasına engel olmuştur. Bu çerçevede, İslâm tarihindeki kanlı-kavgalı siyasal mücadelelere giydirilmeye çalışılan dinî kılıf, en çok dinin aleyhinde olmuştur. Bu durum din adına bir sapma, bir tahriftir. Yahudilik ve Hristiyanlığın başına gelen de buydu. Ne var ki İslâm, bizzat Allah tarafından korunduğu için, daha doğrusu korunan özellikli bir din olduğu için tarihi aşınmalardan zarar görmeden çıkmış ve sapaşğlam ayaktaadır.

Dünden bugüne akıp gelen dinî hayatın dinamik bir tarafı vardır. Sanıldığı gibi durgun, taklitçilikle malûl bir hayat değildir bu. Kendi içinde özünü koruyuşuyla "sürekli ve geleneksel", yaşanan yönüyle "gerçekçi", sosyal hayata uyum yönüyle de "çağdaş" bir hayattır.

Türkiye'de son yirmi yıldır canlı bir dinî tartışma ortamı yaşanıyor. Aydınlar, ilim adamları, siyasetçiler her türlü platformda dini tartışıyorlar. Bu tartışmalarda veya buna zemin teşkil eden ilmi araştırmalarda dikkati çeken bir zaafa vurgu yapmak istiyorum: Türkiye'de din ve dinî hayat modern sosyolojinin normlarıyla ele alınıyor. Bizce bu bir zaafıtır ve kendi içinde yanlışlıklar içermektedir.

Sosyolojinin ilmi bir disiplin olarak gelişimi son iki yüzyılın olayıdır. Arkaındaki itici güç büyük ölçüde oryantalizmdir. Oryantalizm, Edward Said'in tabiriyle "sömürgeciliğin keşif ko-

lu"ndan başka birşey değildir. Bugünkü sosyoloji elbette bu değil; incelmış, ilmi disiplinlerini sağlamlaştırmış çağdaş bir ilim dalıdır. İşaret etmek istediğim bu değil. Modern sosyolojinin toplum olaylarını tahlilde geliştirdiği parametreleri, çağdaş batı toplumlarının normlarından bağımsız düşünmek yanıtlı olur diye düşünüyorum. Unutmamak gerekir ki sosyal bilimler, sosyal zaruretlardan neşet eder ve herbirinin arkasında, neşvünema bulduğu kültür ikliminin dünya ve insan görüşü itici bir güç olarak yer alır. Aynı zamanda bilimsel gelişmenin sürekliliği bir gelenekselliği de içerir. Bu durum evrensel bir olgu olan sanat için de geçerlidir. Meselâ modern batı sanatı doğrudan veya dolaylı dinî metinlerin etkisi altındadır. Sanat alanındaki gelişmeler hiçbir zaman "biblic" geleneğinin dışına çıkmadığı gibi, temel referansını da buradan almaktadır. Bugün modern sosyoloji tarih versiyonlarına yönelirken kendi tarihini eksene alıyor. Tarihle buluşuyor ve oradan bakmaya çalışıyor. Bunun adı pozitivizmdir. Biz ise böyle bir buluşmadan habersiz otuz-kırk yıl öncesinin verileriyle toplum tahlili yapmaya çalışıyoruz. Bu yüzden meselelerin adını yanlış koyuyoruz. Konumuz bağlamında örnek vermek gerekirse buna dinin modernleşme sorununu gösterebiliriz.

Önce modernleşmenin bir problem olarak alanını tespit etmek gerekiyor. Yani bu, genetik yapıımızdan rüyalarımıza kadar bütün fizik-metafizik hayatımızı ilgilendiriyor mu? İlgilendiriyorsa herşeyimizi neye göre ve nasıl değiştireceğiz? Dinin böyle bir problemdeki yeri neresidir?

İşte bu ve benzeri sorularla cedelleştirdiğimiz zaman yüzleştirdiğimiz gerçek şu:

Dinin bizzat kendisinin bir modernleşme problemi yoktur; asıl bizim, din karşısındaki tavır ve algı düzeyimizin modernleşme problemi vardır. Olay, yukarıda farkına ve tarihî gelişimine işaret etmeye çalıştığımız dinî hayatla, dinin dünya görüşü kisvesine bürünmesinin ayırt edilmesidir. İkisine aynı bakış açısıyla yönelirsek gerçeği yakalayamayız. Çünkü dinî hayat “konjonktürel” değil “içkin/deruni” bir hayattır. Siyasallaşmak isteyen bir anlayış, araçları arasında dine yer veriyor veya dinî hayatın argümanlarını kullanıyor diye dini ve dindarı bir denek olarak telâkki etmeye başlarsak sadece yanlış bir iş yapmakla kalmayız; toplumun temel dinamiklerini rencide eder, toplumsal öz güveni yıkar ve tehlikeli bir iş yapmış oluruz.

Bizi burada siyasetçinin üslubu ilgilendirmiyor. İlim adamı ve aydının olaya yaklaşım biçimine ve konumuna değinmek istiyorum. Türkiye’deki dinî hayatın tahliline girilirken bir ilk adım olarak şu problemleri çözmeliyiz: İslâm başka, Hristiyanlık başkadır. Türkiye’deki dinî hayatın tarihî ve sosyal şartlarıyla batıdaki dinî hayat hiçbir zaman örtüşürülemez. Türkiye’de bu konudaki toplumsal hayatı tahlil ederken modern sosyolojinin imkânları ile tarihî gelişmeleri gözden uzak tutmamalı, bu bağlamda içeriden bir bakışı ve sürekli olanı yakalamayı denemeli; tanımlamaya değil, anlamaya çalışmalıyız.

Türkiye’de siyasal İslâmcılık üzerine kafa yoranların geliştirdikleri tezlerde iki zaaf dikkati çekmektedir. Birincisi, İslâmcılık çerçevesindeki eleştirilerin genele teşmil edilmesi, ikincisi, Türkiye’deki siyasallaşmış dinî hareketlerle İslâm ülkelerindeki benzer nitelikli gelişmelerin aynı paralellikte görülmesi. Olaylara tarihî perspektiften bakılmadığı için böyle bir hataya düşüyoruz.

Türkiye’deki dinî hayatın teori-pratik, elit-halk ikilemi olmadığı, ama İslâmcılık denilen düşünce ve hareketle-

rin bir cemaat kültürü şeklinde geliştiği gerçeği gözden kaçırılıyor. Bu tür ikilemler sınıflı toplumların birer özelliğidir ve kendi aralarında karşıtlığı içerirler. Türkiye’de ulusal burjuvazi, elit sınıf gibi kavramlar tarihî dayanaklardan yoksun olduğundan köylü-kentli, yoksul-zengin ve eğitim seviyesi farklılıklarını sınıfsal bir kategori olarak değerlendiremeyiz. Çünkü Türk toplumu, hiçbir zaman batılı anlamda sınıflı bir toplum olmamıştır. Bu sebeple İslâmcılığın bir sınıf kültürü ya da bir sınıf tepkisi olarak ele alınması yanlış sonuçlara götürür. Bu yüzden İslâmcılık adı altında gelişen hareketlerin tarihî perspektifini dikkate alırsak anatomisi çok renkli bir cemaat hareketi olarak görmek gerekiyor.

İslâm ülkeleriyle paralelliğe gelince; Türkiye’deki cemaatleşmelerin tarihî yapısı, refleksleri, değişimleri dikkatle irdelenirse bunun doğudan çok batılı bir karakter taşıdığı görülecektir. İslâm ülkelerindeki hareketler doğrudan siyasal bir nitelik taşıırken bizdeki hareketler ise, çoğunlukla mevcut statüko-da meşruiyet kazanma ve ekonomik dayanışma arayışı çerçevesinde şekilleniyor ve sürekli bir değişim niteliği gösteriyor.

İslâm kültür birikimleri ile çağdaş problemlerin nasıl çözüleceği ya da Türkiye’de İslâm bilimleri ve düşüncesinin yeniden nasıl üretileceği meseleleri sadece bugüne ve bize ait meseleler değildir. Her toplumun ve her kültürün bu tür meseleleri bütün zamanlar boyunca vardır ve olmaya devam edecektir. Bu durum, dinin olduğu gibi siyasetin, ekonominin vs. de bir meselesidir. Bunlardan birindeki gelişme diğerlerine de imkân sağlayacaktır. Öyleyse asıl mesele, olaylara bütünsel bakmak ve çağdaş dünyada yerimizin neresi olacağını tespit etmektir.

Bu anlamda Ahmet Cevdet Paşa’yı ve “Ma’ruzat”ını çok önemli buluyorum. Toplumsal olayların tahlilinde

edebiyatımızın seçkin bazı yazar ve romanlarını da; Abdülhak Şinasi, Refik Halit, Yakup Kadri, Ahmet Hamdi Tanpınar, Peyami Safa, Tanık Buğra, vs. gerçekliği yansıtmaları açısından önemsiyorum.

Dinî problemlerin, din problemi şeklinde anlaşılmasını bir sapma olarak görüyoruz. Dinî problemleri işin ehli, ilim adamları tartışmalı. Bu, tarih boyunca hep böyle olagelmıştır. Modern dünyayı ve buradaki gelişmeleri bilen; kendine, toplumunun tarihî ve kültürel değerlerine yabancılaşmamış cesur din adamlarına, bilim adamlarına ihtiyacımız vardır. Kendimizi dünyaya ve gerçeğe kapayamayız.

Türkiye’de dinî hayatın canlı ve dinamik olduğunun anlaşılması için doğru parametrelerin kullanılmasına ihtiyaç vardır. Halk bu çerçevede nereye müracaat edeceğini her zaman bilmiştir. Dinî hizmet anlayışının tarihî şeyhülislâmlık çizgisi, günümüzde Diyanet İşleri Başkanlığı şeklinde devam etmektedir. Halkımızın bu müessesemize olan itimadı, dinî problemlerini bu çerçevede çözmeye çalışması dinî hayatın seviyesine ve sürekliliğine bir işarettir. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Din İşleri Yüksek Kurulu’na halkımızın tevcih ettiği sorular ciddi bir biçimde incelenirse Türkiye’deki dinî hayatın dinamizmi görülebilir. Aynı şekilde Türkiye Diyanet Vakfı’nın hizmet alanları halkımızın dinî hayattaki teveccühlerinin bir sembolüdür. İslâm Ansiklopedisi, genç ilim adamlarına yatırım, Türk Cumhuriyetlerindeki ilâhiyat fakülteleri, sağlık hizmetleri, vakfımızın kültür yayınları hizmet anlayışındaki temel esprinin tezahürüdür; amaç, çağın aydınlığında dinî hayatın korunması ve geliştirilmesidir.

Yaşayan dinî hayat kendini sürekli üretiyor ve yeniliyor. Şimdi bunun görülmesi, ama içeriden bir bakışla görülmesi gerekmektedir.

XVI. VAKIF HAFTASI

Tüm Yurtta Kutlandı

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından organize edilen ve ülke genelinde vakıflar tarafından çeşitli etkinliklerle kutlanan ve bir gelenek halini alan "Vakıf Haftası"nın XVI. sı da Ramazan ayına denk gelmesiyle büyük bir coşku ve heyecanla kutlandı. Birer gönüllü sivil toplum kuruluşu olan ve günümüzde bir çok hizmete imza atan vakıflar; bu haftada adeta birbirleriyle yarışmasına fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlarımızın yardımına koşarak Türk vakıf geleneğinin orijinallliğini bir kere daha ortaya koydular.

Türkiye Diyanet Vakfı da bugüne kadar gerek yurtiçinde ve gerekse yurtdışında gerçekleştirdiği sosyal ve kültürel hizmetlere bu hafta münasebetiyle biraz daha ağırlık verdi.

Hafta münasebetiyle; Vakfımız tarafından kış ayında fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlarımızın ihtiyaçlarının bir nebze de olsa giderilmesi amacıyla; Ankara'da 500, Tunceli'de 250 olmak üzere toplam 750 fakir ve yardıma muhtaç aileye 15.000.000.'ar TL. yakacak yardımı yapıldı.

Eğitim alanında önemli hizmetlere imza atan ve bu alanda verdiği burslar, açtığı özel okullar ve öğrencilerin güvenilir ortamlarda barınmasını sağlamaya yönelik açtığı öğrenci yurtlarıyla ismini duyuran Türkiye Diyanet Vakfı, bu haftada da Ankara'daki ortaokul ve liselerde öğrenim gören ve okul idarelerince belirlenen 200 öğrenciye 10.000.000.'ar TL. nakdi yardım yaptı. Ayrıca bu yavrularımıza Diyanet Vakfı'nın yayınlarından da birer kitap hediye etti.

Vakfımız, yine bu hafta münasebetiyle

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde görev yapan ve görev esnasında yaralanan kahraman evlatlarımıza bir minnet ifadesi olmak üzere, GATA'daki gazilerimizi ziyaret ederek her birine çeşitli hediyeler verdi.

Kurulduğu günden beri daima düşkün ve güçsüzlerin yanında olan ve onların ihtiyaçlarını gidermeye yönelik faaliyetlerde bulunan Türkiye Diyanet Vakfı bu haftada da güçsüzler ve yetiştirme yurtlarını ziyaret ederek burada barınan vatandaşlarımızın gönüllülerini aldı ve kendilerine çeşitli hediyeler verdi.

Bu güne kadar Türkiye Diyanet Vakfı'na başışta bulunan ve ahirete intikal eden hayırseverlerin ruhlarına başışlanmak üzere Kocatepe Camii'nde bir mevlit okutuldu. Hayatta olupta, durumları müsait olanları hayırseverler de Ankara'ya davet edilerek, Türkiye Diyanet Vakfı'nın bir minnet ve şükran ifadesi olarak kendilerine birer plaket takdim edildi. Plaketlerini Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın elinden alan hayırseverler, yaptıkları başıştan dolayı mutluluk duyduklarını ifade ederek, hayırlarının topluma yansımaları Türkiye Diyanet Vakfı'nın gerçekleştirdiği faaliyetlerde gördüklerini ve buna da çok sevindiklerini, yardımlarının hedefine ulaştığını söylediler.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın XVI. Vakıf Haftası münasebetiyle gerçekleştirdiği bu hizmetler yalnızca Genel Merkezle sınırlı kalmadı. Buna benzer hizmetler ülke genelinde faaliyet gösteren bütün şubelerimizce de gerçekleştirildi.

Vakfımıza başışta bulunan hayırseverlere verilen plaket töreni

Gerçekleştirilen bu güzel hizmetler kökü çok eskilere dayalı bir Vakıf geleneğinin ürünü olarak tezahür etmektedir. Bu güzel ve köklü müessesenin tarih içerisindeki seyrini kısaca hatırlamak yerinde olacaktır.

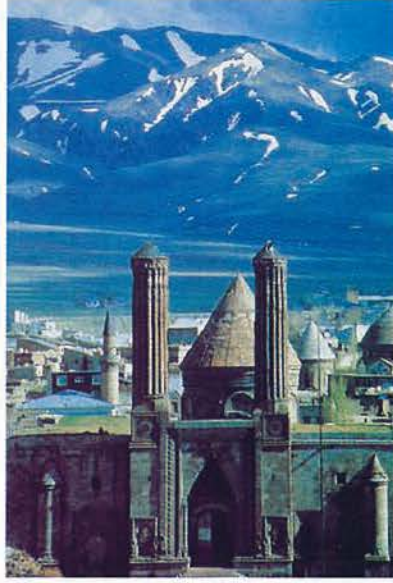
Vakıf Müessesesi:

Vakıflar, insanoğlunda doğuştan var olan, iyilik, güzellik, acıma duygusu, şefkat ve yardımlaşma gibi hasletlerin tezahürlerinden doğan müesseselerdir. Vakıflar başlangıçta ferdi ihtiyaçların giderilmesi amacıyla ortaya çıkmışken daha sonraları bu müesseseye ilgi gösteren milletlerin sosyo-kültürel yapısı, ihtiyaçları, eğilimleri ve zenginliklerine göre gelişerek hayatın her safhasında yerini almıştır.

Vakıf; taşınır veya taşınmaz bir değer in belirli gayelerle bir amaca tahsisinden doğan, hukukî statüye ve süreklilik kavramına sahip malın doğrudan doğruya kendini temsil ettiği, tescilinden sonra kurucusu dahil herkesi bağlayan hukukî bir akiddir.

Ömer Nasuhi Bilmen de vakfı "bir mülkün faydalarını halka tahsis edip, mülkü Allah'ı tealanın mülkü hükmünde olarak, sahiplenmek ve sahiplendirmekten men etmektir." diye tarif etmektedir.

Türk-İslâm medeniyetinin en gelişmiş ve en yaygın sosyal yardım müesseselerinden biri de vakıf müessesesidir. Vakıflar, gerçekte insanlıkla beraber, insanda mevcut olan karşılıklı dayanışma ve başkalarına iyilik yapma duygusunu hukukî statüye kavuşturan ve ona süreklilik kavramını sağla-

yan tüzel kişiliğe sahip, hukukî ve sosyal bir müessesedir.

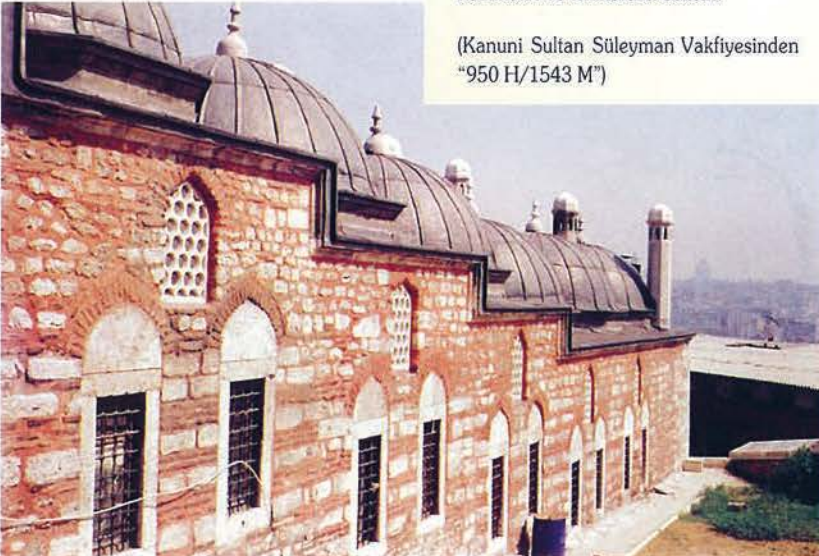
Tarihi çok eskilere dayanan vakıflar, özellikle İslâm dünyasında Hz. Peygamber zamanından itibaren süratle yayılmış, asır-

VAKIF DUASI

Her kimse ki; Vakıflarımın bekâsına özen ve gelirlerinin artırılmasına itina gösterirse; Bağışlayıcı olan Allahu Teâlâ'nın huzurunda ameli güzel ve makbul olup, mükâfaatı sayılamıyacak kadar çok olsun, dünya üzüntülerinden korusun ve muhafaza edilsin.

(Kanuni Sultan Süleyman Vakfiyesinden "950 H/1543 M")

larca yüce milletimizin yardım hissine vesile ve tercüman olmuştur. Türklerde vakıfçılık yazılı belgelerden anlaşıldığına göre Uygurlular dönemine kadar gitmektedir. Selçuklu Türkleri ve Osmanlı Türklerinde de vatan ve millet sevgisinin tezahürü olarak vakıfçılığa büyük önem verilmiş, devlet erkânı ve hali vakti yerinde olan halk pek çok vakıf eseri meydana getirmiştir. Türk ve İslâm tarihine baktığımızda işte bu vakıflar; uçamayacak kadar hasta olan kuşlara barınak, suyunu uzak yerlerden temin edemeyecek kadar zayıf olan hayvanlara su göletleri yapılması, evlatlık ve hizmetçilerin kıldıkları eşyaların tamir ve yenilenmesi, fakirlik sebebiyle çeyizlerini hazırlayamayan gelinlik kızların çeyizlerinin hazırlanarak gönülleri hoş olarak evlenmelerinin sağlanması, ustalığa yükselen fakat sermayesi olmayan sakatlara dükkan açılması, işçi ve hamalların soğuk su içmeleri için sebil kurulması, yoksulların parasız tedavi edilmeleri, barındırılmaları, hastane kurulması, öğretmenlerin dinlenmeleri ve ilmi araştırma yapabilmeleri için tesis kurulması, fakir öğrencilerin ücretsiz okutulması, şehir ve kasabaların temiz tutulması... gibi ulvî amaçlarla kurulmuş ve yüksek bir inancın mahsulleri olmuşlardır. Hatta maddi durumu iyi olmayanlar bile, bu hizmet kervanında yer alabilmek için imkanları nisbetinde su kuyuları açmışlar, ellerindeki bir maşrabayı dahi bu yolda vakfetmişlerdir.

İslâm dünyasında vakıflar, hem İslâm Dini'nin temel değerlerine ve hem de sosyal devlet anlayışı ile yönetilen müslüman devletlerin devlet felsefesine uygun olarak ortaya çıkmışlardır. Başkalarına iyilik ve yardım yapma duygusu, bir üstün yaratıcıya inanma ruhu insanlarda doğuştan mevcuttur. Bu duygu ve inanç, İslâm dininin özünde mevcut manevi değerlerle beslenmiş, güçlenmiş, gelişmiş ve yaygınlaşmıştır.

Vakıflar, İslâm toplumlarında derin izler bırakmışlardır. İslâm ülkelerinde vakıf ruhu ile tesis edilen camiler, mektepler, kütüphaneler, hastaneler, aşevleri, kervansaraylar, çeşmeler, köprüler, yollar, hanlar, hamamlar, mesire yerleri, dul ve yetim evleri, emzirme ve büyütme yuvaları ... gibi bu gün de şiddetle ihtiyaç duyduğumuz nice

medeni eserlerle toplum geliştirilmiş ve güzelleştirilmiş, halk mutlu kılınmış, ülke imar edilmiştir. Günümüzde de dinî ve millî ruhla kurulan vakıflar, halkla ve hayatla iç içe, sıkı bir işbirliği ve dayanışma halinde bu hizmet ve fonksiyonlarını devam ettirmektedirler.

Bu gün ülkemizde Selçuklu, beylikler ve Osmanlı döneminden intikal eden mazbut ve mülhak vakıfların yanında Cumhuriyet döneminde Türk Medenî Kanunu'na göre kurulmuş yeni vakıflar da bulunmaktadır. Ülkemizde özellikle son yıllarda vakıflaşma oranında önemli bir artış gözlenmektedir. Bu durum, vakıf müessesesinin tarihimizde ve günümüzde ne kadar "olmazsa olmaz" bir rol üstlendiğini göstermektedir.

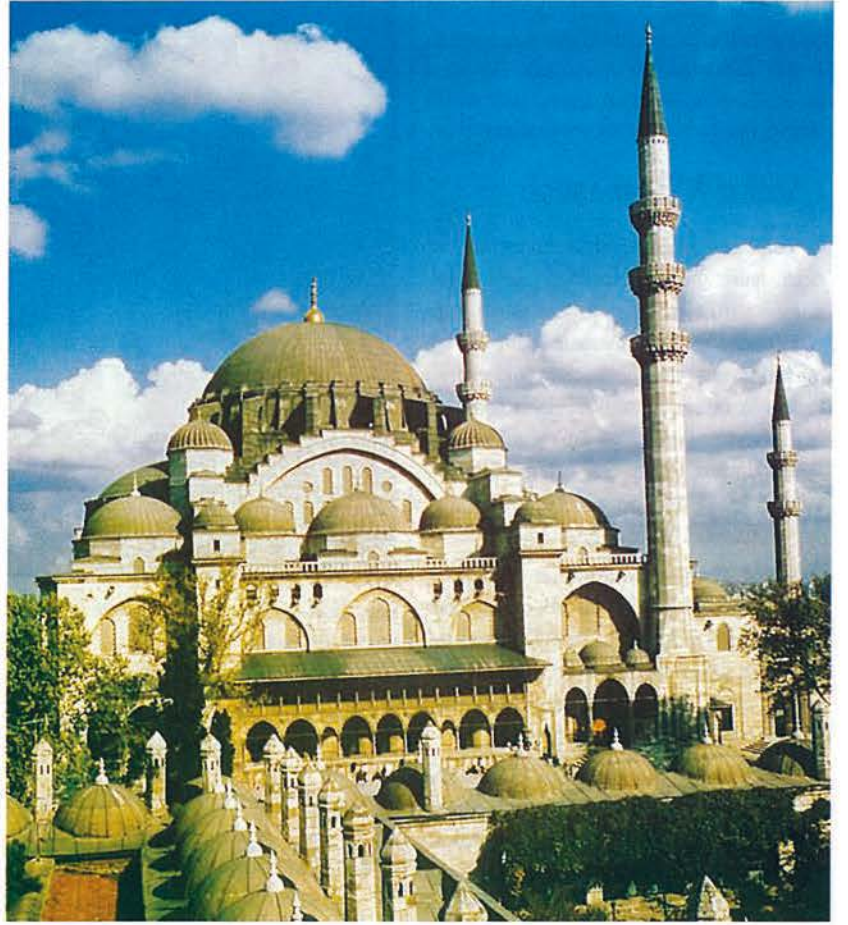
Tarihin seyri içerisinde baktığımızda vakıf, eski hukukumuzun en dikkate şayan bölümüdür. Vakıf müessesesinin hukukî mahiyeti ve tarihî tekamülü, bilhassa Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde Türk vakıflarının arzettiği hususiyet ve tabi oldukları nizam ilmî metodlarla izaha ve üzerinde esaslı ve etraflı incelemeler yapılmasına değer geniş bir mevzuudur.

Prof. Fuat Köprülü bu konuyu şöyle izah etmektedir: "Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda dinî ve hayrî müesseseler son derece çoğalmış, vakıf sermayesi de o nisbette artmıştır. Bu imparatorluk yıkıldıktan sonra, onun varisi olan muhtelif sülaleler malî kudretleri nisbetinde aynı usulü devam ettirmişlerdir.

Harzemşahlar, Atabeyler, Eyyubiler, Mısır-Suriye Memluk İmparatorluğu, Anadolu Selçukileri hakim oldukları sahalarda vakıf müessesesine büyük bir inkişaf vermişlerdir.

Gazan Mahmut, Olcayto Hüdavende, Ebu Sait Bahadır Han gibi Türk-Moğol hükümdarları ve zengin Türk-Moğol emirleri de zengin vakıflar tesis etmişler ve onların idaresi için de büyük arazi ve emlak tahsis eylemişlerdir.

Onları takip eden Celayirler, Timuriler, Ak ve Karakoyunlular, Safariler, Şeybaniler gibi Moğol ve Türk sülaleleri zamanında da bu inkişaf devam etmiş ve Anadolu Selçukilerine halef olan küçük beylikler zamanında ve bilhassa Osmanlı İmparatorluğu'nda vakıf müessesesi çok büyük ehemmiyet kazanmıştır. Vakıflar inkişafı daima

siyasî ve iktisadî inkişaf ile müterafık olmuş, büyük vakıflar daima geniş servet kaynaklarına malik ve iktisadî seviye bakımından yüksek kudretli imparatorluklar zamanında tesis edilmiştir."

Fuat Köprülü'nün de işaret ettiği gibi büyük Osmanlı medeniyetinde daima büyük Vakıflar doğmuş, bu Vakıflar medeniyete yön vermişlerdir.

Günümüzde de sosyal bünyede meydana

gelen boşluk Vakıflar tarafından doldurulmakta, büyük medeniyetlere ulaşılması noktasında Vakıfların gayreti küçümsenmeyecek derecede önem arz etmektedir.

VAKIF BEDDUASI

"Allah'a ve Ahiret gününe inanan, güzel ve temiz olan Hazreti Peygamberi tasdik eden, Sultan, Emir, Bakan, küçük veya büyük herhangi bir kimseye, bu vakfı değiştirmek, bozmak, nakletmek, eksiltmek, başka bir hale getirmek, iptal etmek, işlemez hale getirmek, ihmal etmek ve tebdil etmek helal olmaz. Kim onun şartlarından herhangi bir şeyi veya kaidelerinden herhangi bir kaideyi bozuk bir yorum ve geçersiz bir yöntemle değiştirir, iptal eder ve değiştirilmesi için uğraşır, fesh edilmesine veya başka bir hale dönüştürülmesine kastederse, haramı üstlenmiş, günaha girmiş ve masiyetleri irtikap etmiş olur. Böylece günahkarlar alınlarından tutularak cezalandırıldıkları gün Allah onların hesabını görsün. Mâlik onların isteklisi, zebaniler denetçisi ve cehennem nasibi olsun. Zira Allah'ın hesabı hızlıdır. Kim bunu işittikten sonra, onu değiştirirse onun günahı, değiştirenler üzerinedir. Kuşkusuz O, iyilik edenlerin ecrini zayi etmez..."

(Sultan II. Beyazid'in 1 Şubat 1495
Tarihli Vakfiyesinden)

DİYANET VAKFI 24 YAŞINDA

Türkün sinesinden fışkıran ey ulu çınar!
Ürkek, kanadı kırık kuşlar hep sana konar.
Renk renk çiçekler açar, hepsi cennet kokulu,
Kâh bir camidir, ya da İmam-Hatip Okulu,
İnan seninle mâmur yurdun dört bir bucağı,
Yurtsuza yurt, öksüze sıcak ana kucacı.
Elinden tutmak gayendir hastayla yetimin,
Devran döner, çağ geçer, emrinde milletimin.
İslam nerede yaşarsa, hizmetlerin orada,
Ya Atayurt Türkistan, ya Anayurt Ankara'da.
Al kalbimi götür git, Oğuz-Türkmen İli'ne,
Ne milletler nur bekler, bu da böyle biline!
En nadide mekânlar, yurda senin hediyen,
Tüm Mü'minler bahtiyar, daha başka ne diyem!?
Vatanı aziz kılan, uğruna akan kandır,
Asıl O'na ruh veren minarede Ezandır.
Kara gün dostusun, kara bahtlı soydaşların,
Fırtınalar duruldu, sonu geldi yaşların.
Işık şarktan yükselir ve garba hayat verir,
24 tane Türk Boyu sana selam gönderir.
Yeryüzünde Mü'minler, kardeştir bir batından,
Allah böyle göndermiş, buyruğunu katından.
Şerefli hizmetlerin şan katıyor şanına,
Irak-yakın çok insan hayran ihtişamına.
N'olur hizmete hudut çizilmesin Allah'ım!
Düğümlendi yürekler, çözülmesin Allah'ım!
Amin, Yâ Muîn-Yâ Rab, eyleme bizi Dâllin!

Ömer SAĞLAM
TDV Müfettişi

Tarihten Sayfalar

Anadolu topraklarında doğup büyüyen bir Türk mutasavvıfı tarafından kurulmuş ilk tarikat olan Bayramiyye'nin piri Hacı Bayram Veli, XIV. yüzyılın ilk yarısında, Orhan Gazi döneminde Ankara'da doğdu. Doğduğu tarih tam olarak bilinmemekle birlikte, doksan sene ömür sürdüğü bilinen Hacı Bayram'ın ölüm tarihinin 1430 olduğu göz önünde tutulursa, 1340'lı yıllarda dünyaya geldiği tahmin edilebilir.

Hacı Bayram hazretlerinin dünyaya geldiği ev, restore edilmiş olarak, Solfasıl'da ziyaret olunmaktadır. Evin içinde, eskiden kalmış kerpiçe örülü ocaktan başka orjinal bir iç yapı mevcut değildir.

Hacı Bayram Veli'nin babasının adı Koyunluca Ahmed; dedesinininki ise, Mahmud'dur. Annesinin kimliği fazla bilinmemektedir. Ancak Solfasıl köyü yakınlarındaki mezarında, Arapça olarak "Bu Hacı Bayram Veli'nin Annesidir" şeklinde bir ibâre bulunmaktadır.

Hacı Bayram Veli'nin esas adı Numan'dır. Ona "Bayram" adını, şeyhi Ebû Hamîd vermiştir. O, şeyhi ile ilk defa karşılaştığında, Kurban Bayramı idi. Bu yüzden

Hacı Bayram Veli

Ebû Hamid hazretleri ona "Bayram" adını verdi. Hacı Bayram Veli'nin "Hacı Paşa", "Kapıcıbaşı", "Ahî Sultan", "Veli" gibi ünvanları da bulunmaktadır. Hacı Bayram Veli hazretleri de her fani beşer gibi evlenmiş ve bu evlilikten üç kız ve beş erkek olmak üzere sekiz çocuğu olmuştur.

Hacı Bayram hazretleri öğretme çocukluk yıllarında başlamış, gençlik yılları boyunca da ciddi bir medrese eğitimi almıştır. O, bu dönemde Tefsir, Fıkıh, Hadis, Tasavvuf, Matematik, Astronomi, Felsefe, Arapça, Farsça, Edebiyat gibi çeşitli dersleri okumuş ve icazet almıştır.

Hacı Bayram Veli medrese öğretiminin ardından öğretmenliğe başlamıştır. İlk müderrislik (öğretmenlik) yaptığı yer Ankara'da bulunan ve devrinin ünlüleri arasında yer alan Kara Medrese'dir. Hacı Bayram Veli hazretleri Bursa'da Çelebi Sultan Mehmet Med-

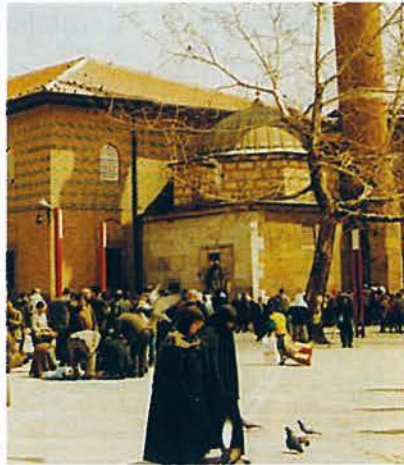
resesi'nde de müderrislik yapmıştır.

Hacı Bayram Veli hazretleri tasavvuf yoluna girene kadar müderrislikle meşgul olmuştur. Onun Kayseri'ye gidip Ebû Hamid-i Veli hazretlerine intisâb etmesi 1392 veya 1393 yıllarına rastlar. Bu tarihte Kayseri'ye giden Hacı Bayram Veli orada ikamet etmekte olan Ebû Hamid Aksarayî hazretlerine bağlanır. O zaman Hacı Bayram Veli 45 yaşındadır.

Ebû Hamid Aksarayî, aslen Kayserili olup halk arasında ekmekçilikle meşgul olduğu için "Somuncu Baba", "Ekmekçi Baba" gibi lakaplarla tanınmaktadır.

Hacı Bayram Kayseri'de halvete girer ve tasavvuf eğitimine başlar. 1395 yılında da şeyhi ile beraber Osmanlı Devleti'nin başkenti olan Bursa'ya hicret eder. Hacı Bayram, Bursa'da ailesinin geçimini sağlamak üzere; bugün halk arasında Yeşil Medrese olarak bilinen Çelebi Sultan Medresesi'nde müderrisliğe başlar. Bu arada Hacı Bayram Veli, Ebû Hamid ile şeyhlik müridlik ilişkisini büyük bir samimiyet içerisinde sürdürmekte ve zaman içinde mânevî olgunluğunu geliştirmektedir.

Ebû Hamid ve Hacı Bayram Veli hazretleri, Yıldırım Bâyezid'in damadı Emir Sultan hazretleriyle de tanışmakta, onunla münasebetlerini sürdürmektedir.

1429 senesinde vefat eden Emir Sultan'ın cenazesini yıkama, namazını kıldırma görevini Hacı Bayram Veli hazretleri yapmıştır. Bu olay Emir Sultan hazretlerinin vefat etmeden önce, cenazesinin kefenlenmesi ve cenaze namazını kıldırma işinin Hacı Bayram Veli tarafından ifâ edilmesini vasiyet etmesi sebebiyledir. Bu vasiyet sebebiyle Emir Sultan'ın hastalığı ağırlaşp, ölümü yaklaştığı zaman durum Hacı Bayram Veli hazretlerine bildirildi. O da hemen gereken hazırlıkları yaparak, en hızlı şekilde Bursa'ya gitti. Hacı Bayram Veli hazretleri orada Emir Sultan'ın cenazesini yıkadı; namazını kıldırdı.

1400 yılında şeyhi ile Bursa'yı terkeden Hacı Bayram, üç yıl süren uzun bir yolculuk yapar. Bu yolculukta şeyhine hizmet eder, sıkıntılı zamanlarında onun yardımcı olur. Bu yolculukta önce Şam'a giderler. Burada biraz kaldıktan sonra Hac vazifesini yerine getirmek üzere Hicaz'a varırlar. Orada Hac farızasını ifâ ettikten sonra Anadolu'ya dönerler. Bir ara Dârende'de kalırlar. Daha sonra Ebû Hamid'in vefat edip defnedileceği Aksaray'a gelip yerleşirler.

Velâyet sırrını Hacı Bayram'a teslim eden Ebû Hamid hazretleri, 20 Eylül 1412 tarihinde, kendi tabiriyle "bu, çilesi bol dünya"dan ayrılır. Mezarı halen Aksaray'da, sevenlerince ziyaret edilmektedir.

Hacı Bayram hazretleri, şeyhi Ebû Hamid (Somuncu Baba) hazretleri vefat edince, yanına şeyhinin büyük oğlu İzzeddin Hakiki Çelebi ile Kızılca Bedredin adlı müridini alır, memleketi Ankara'ya gelir.

Ankara'da şeyh olarak göreve

başlayan Hacı Bayram; Nakşibendilik, Halvetilik ve Ebherilik tarikatlarını birleştirerek Bayramîlik adında yeni bir tarikat kurar ve 1415 yılında bugünkü Ulus semtinde, eski Hristiyan Ogüst mabedinin yanına tekkesini kurar. Hacı Bayram Veli'nin maneviyat eğitimi yaptıracığı binayı, bir hristiyan tapınağının bitişiğine kurması, onun geniş dinî hoşgörüsünü gösterir.

Hacı Bayram Veli'nin inşa ettirdiği bu tekke bu güne kadar üç büyük tamir görmüştür. Birinci tamir, Caminin iyice harap olması sebebiyle 1711 senesinde yapılmış ve cami esaslı bir onarımdan geçirilmiştir. İkinci tamir III. Mustafa tarafından yaptırılmıştır. Üçüncü tamir ise 1940 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce gerçekleştirilmiştir.

Hacı Bayram hazretleri'nin sosyal yönü de çok fazladır. Bunun neticesi olarak tasavvufi faaliyetlerinin dışında halkın ihtiyaçlarıyla da direkt ilgilenmekteydi. Etrafına toplanan insanları durum-

larına göre değerlendiriyordu. Meselâ yanına sanattan anlayan biri gelince, ona sanatınla meşgul ol, git çalış, kazan, ye, yedir, alının teri ile geçimini temin et, kimseye avuç açma diyordu. Etrafında bu yüzden bakırcı, nalbant, değirmenci, koyun tüccarları, ev ustaları, yemenici, helvacı, ayakkabıcı, yüncü vs. o devirde geçerli olan her çeşit meslek erbabı bulunuyordu. Yine onun yanına gelen eğer göçebe ise, yerleşik hayat tarzını tavsiye ederek çiftçilik yapmasını, geçimini o yolla sağlamasını söylüyordu. Hacı Bayram bu tavsiyeyi kuru kuruya vermekle yetinmiyor, bizzat kendisi de buğday, arpa, burçak ekip biçiyor, müridlerine yaşayan örnek oluyordu.

Hacı Bayram Veli bu çalışmalarının yanında büyük bir alim olması dolayısıyla ilmi faaliyetleri de hiç aksatmıyordu. Bu maksatla günün belli saatlerinde, tekkesinde her guruptan insana tefsir, fıkıh, hadis, kelâm, tasavvuf felsefesi gibi dersler okutuyordu.

Ö L Ü M Ü N Ü N 8 0 0 . Y I L I N D A

İ B N R Ü Ş D

S E M P O Z Y U M U

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi, Alman Goethe Enstitüsü, İstanbul Orient Enstitüsü ve Fransız Enstitüsü tarafından ortaklaşa, Cumhuriyetimizin Kuruluşunun 75. Yılı Müna-sebetiyle Ölümünün 800. Yılında İbn Rüşd konulu bir sempozyum düzenlendi.

İslâm düşüncesinin en önemli simalarından biri olan Endülüslü İslâm filozofu İbn Rüşd'ü ölümünün 800. yılında anmak ve düşünce yapısını tartışmalarla ortaya koymak üzere üç gün süren bir uluslararası sempozyum düzenlendi.

Toplam yedi oturum şeklinde yapılan sempozyumun I. Oturumunda "İbn Rüşd Düşüncesi" konusu üzerinde duruldu. Oturum Başkanlığını Prof.Dr. Mustafa Fayda'nın yaptığı toplantıda, Prof.Dr. Khalil Samir "Faslü'l-Makal'e Yeni bir Yaklaşım", Prof.Dr. Hasan Hanafi "İbn Rüşd Düşüncesinde Belirsizlik", Prof.Dr. Bekir Karlığa "İbn Rüşd Düşüncesi ve Etkileri" Dr. Tahsin Görgün "İbn Rüşd'de Varlık ve Bilgi (Metafizik-Mantık) İlişkisi, Dr. Aydın Topaloğlu "İbn Rüşd'de Tanrı'nın Varlığının Kanıtlanması" konusunda tebliğ sundular.

"İbn Rüşd Düşüncesinin Arka Planı" konusunun işlendiği II. Oturumun başkanlığını Prof.Dr. Hasan Hanafi yaptı. Bu oturumda Prof.Dr. Dominique Uvov "İbn Tümet ve İbn Rüşd'ün Felsefi Eseri", Franz Griffel M.A. "Gazali'nin Teoloji Öğretisinin Genç İbn Rüşd Üzerindeki Etkisi", Prof.Dr. Mehmet S.Aydın "Gazzali ve İbn Rüşd'de Te'vil", Burhan Köroğlu "İbn Bacc'e'nin İbn Rüşd'e Etkileri" konusunda tebliğ sundular.

"İbn Rüşd Felsefesi" konu başlıklı III. oturum başkanlığını Prof.Dr. Mehmet S. Aydın yaptı. Bu oturumda; Prof.Dr. Mahmut Kaya "İbn Rüşd'de Gerçeklik, Doç.Dr. İlhan Kutluer "İbn Rüşd'de Felsefi Otorite Fikri", Doç.Dr. Hüseyin Sanoğlu "İbn Rüşd'de Faal Akla Karşı Sü-

rekli Yaratma", Yrd.Doç.Dr. Ali Durusoy da "İbn Rüşd Felsefesinde Mantık Biliminin Yeri" konulu tebliğ sundular.

"İbn Rüşd Kritisliği" konulu IV. oturumun başkanlığını Prof.Dr. Dominique Urvoy yaptı. Bu oturumda; Prof.Dr. Ali Mabrouk "İbn Rüşd Akılcılığının Hezimetini", Prof.Dr. Mustafa Çağrı "İbn Teymiye'nin İbn Rüşd'ü Eleştirisi", Dr. Ömer Mahir Alper "İbn Rüşd'ün İbn Sina Eleştirisi", Doç.Dr. M.Erol Kılıç İbn Arabi Bakış Açısıyla İbn Rüşd", Prof.Dr. Niyazi Öktem de "İbn Rüşd ve Maimonides" konusunda tebliğlerini sundular.

"Fakih İbn Rüşd" konusunun ele alındığı 5. oturum başkanlığını Prof.Dr. Mahmut Kaya yaptı. Bu oturumda; Doç.Dr. Vecdi Akyüz "Fakih İbn Rüşd", Prof.Dr. Walid Huri "İbn Rüşd'ün Gazeli'nin el-mustasfa fi ilmi'l-Usul Kitabına Yaptığı Telhisin Tartışılması", Prof.Dr.Friedrich Niew "İbn Rüşd ve Kadının Özgürleşmesi", Dr.Bilal Aybakan da "İbn Rüşd'ün Fikihî Kıyas Hakkındaki Düşünceleri" başlıklı tebliğlerini sundular.

"Günümüzde İbn Rüşd" konusunun tartışıldığı VI. oturum başkanlığını Prof.Dr. Angelika Neuwirth yaptı. Bu oturumda; Prof.Dr. Mehmet Bayraktar "Çağdaş Bir İbn Rüşdçülük: Alman İdealizmi", Dr. Anke Von Kugelgen "Yirminci Yüzyıl Arap Dünyasında İbn Rüşd", Prof.Dr. Hüseyin Hatemi "Henri Corbin'in İbn Rüşd Değerlendirmeleri Hakkında düşünceler" ve Prof.Dr. Moussa Wehbeh "İbn Rüşd ve Günümüz Arap Dünyasında Felsefe Hakkında Konuşmanın imkanı" konularında tebliğ sundular.

Son oturum olan VII. oturum başkanlığını Prof.Dr. Teoman Duralı yaptı. Bu oturumda kısa bir değerlendirme yapılarak sempozyumun kapanışı yapıldı.

İBN RÜŞD

Ebü'l-Velid İbn Rüşd el-Hafid Muhammed b. Ahmed b. Muhammed (AVERROES)

Endülüslü İslâm filozofu İbn Rüşd 520/1126'da Kurtubada doğdu, 595/1198'de Merakeş'de öldü. Tanınmış bir aileden gelen İbn Rüşd'ün dedesi Kurtuba'da kadıkudat olarak görev yapmıştı.

Batılılar tarafından Averroes diye tanınan İbn Rüşd felsefe, kelam, fıkıh, edebiyat (şiir) alanında öğrenim görüp eserler vermiştir.

İşbiliyede kadılık görevinde bulunan İbn Rüşd, Gazali, Farabi, İbn Sina'nın eserlerini okuyarak, çağdaşları olan İbn Zühr ve İbn Tufeyl ile arkadaşlık yapmış, Aristo ve Eflatunu iyi bir şekilde incelemiştir.

Batılılar tarafından Aristo felsefesinin en iyi yorumcusu olarak algılanan İbn Rüşd'ün hocaları arasında İbn Beşküyal, Ebu Merven b. Meserre, Ebu Bekr b. Sem'un, talebeleri arasında da Ebu Abdullah Nadrumi, Ebu Cafer Ahmed b. Sabık, Ebu Kasım el-Teylesani, Ebu Hasan Sehl b. Malik'in isimleri geçer.

Latince, Arapça ve İbranice eserler veren İbn Rüşd'ün en önemli eserleri;

Tehâfütü Tehâfütü'l-Felasife, Mâba'det-Tabiâ, Faslü'l-Makal, el-Külliyat fi't-Tib, el-Keşf, el-Serh Calinus sayılabilir.

İslâm felsefesinin en meşhur ve en önemli şahsiyeti olan İbn Rüşd felsefi eserlerinde akıl, mantık, alem, Allah, nefis, kevn ve fesad konularını derinlemesine incelemiştir.

1852'de yayınladığı Averroes et awerroisme adlı eseri ile İbn Rüşd hakkında ilk ve en kapsamlı çalışmayı Ernest Renan yapmış, daha sonra da çeşitli dillerde İbn Rüşd ve eserleri üzerine makale, kitap ve tez çalışmaları yapılmıştır.

M. Asım Köksal

Hocanın

Ardından

Âlimin ölümü âlemin ölümü gibidir.

Ömrünü ilme adayan ve arkasında sayısız eserler bırakan, Cumhuriyet döneminin önemli simalarından Mustafa Asım Köksal Hoca 85 yıllık dopdolu bir hayatın ardından, sevenlerinin umuzunda ebedi hayata uğurlandı.

Diyanet teşkilatında da uzun yıllar hizmet veren M. Asım Köksal Hoca, hayatı boyunca insanımızın yararına pek çok eser bıraktı. Bu eserlerden "Peygamberler Tarihi" ve "Sohbetler" isimli eserleri de Türkiye Diyanet Vakfı'na yayınlandı.

Bu eserlerle insanlara ışık tutmaya çalışan M. Asım Köksal, yaşayışıyla da toplumumuzda örnek bir şahsiyet oldu. Bu örnek şahsiyetin ölmeyeceği önce çocuklarına yazdığı nasihatı, insanımızın tamamının faydasına olacağı düşüncesiyle burada yayınlıyor; amel defteri kapanmayacaklar zümresinden olan Merhuma Cenab-ı Hak'tan rahmet diliyoruz.

Bismillahirrahmanirrahim,

Yüce Rabbimize hamd-e senâ ve Peygamberimiz Efendimize salât-ü selâmdan sonra derim ki;

1. Allâh'a kulluk vazifenizi ihmal etmeyiniz!

Namazınızı vaktinde kılınız! Ahirette önce namazdan, sonra da, bütün tutum ve davranışlarınızdan sorguya çekileceğimizi hiç bir zaman unutmayınız!

2. Erken yatınız, erken kalkınız!

3. Her işinizi sıkı ve sağlam tutunuz!

4. Hiçbir zaman doğruluktan ayrılmayınız!

5. Vaktinizi ve naktinizi israf etmeyiniz, boşa harcamayınız!

6. Daima tutumlu olunuz!

7. Aldığınızı, verdiğinizi yazınız ve bu hususta hiç ihmellik göstermeyiniz!

8. Güveni sarsacak hiçbir harekette bulunmayınız!

Her hareketiniz, sizlere olan güveni artırsın, eksiltmesin.

9. Kusurunuzu veya yanlışınızı söyleyenlere kızmayınız.

Bilâkis, memnun olunuz ve o eksik ve yanlışınızı düzeltmeye çalışınız!

10. Alacağınızı takip, borcunuzu gününde te'diye ediniz!

11. Hayr'a hayır! demeyiniz!

12. Büyüklerinize hürmet, küçüklerinize sevgi ve şevkat gösteriniz!

13. Çocuklarınıza iyi örnek olunuz! Onları, ahlâklı, imânî ve tutumlu yetiştiriniz!

14. Daima sabırlı, hoşgörür olunuz!

15. İş başında, boş şeylerle uğraşmayınız!

16. İyi insanlarla arkadaşlık ediniz!

17. Ümitsizliğe düşmeyiniz!

18. Daima uyanık ve tedbirli olunuz!

19. Yüce Allah, dünyada ve ahirette yardımcınız olsun.

Amin!

M. ASIM KÖKSAL

ŞANLIURFA

Türkiye Diyanet Vakfı Şanlıurfa Şubesi fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlarımıza yardımlarda bulunarak, Vakfımıza gayrimenkullerini bağışlayan hayırseverlere, Vakfımızın bir şükran ifadesi olarak plaket verdi.

XVI. Vakıf Haftası münasebetiyle Şanlıurfa İl Müftülüğü ve Türkiye Diyanet Vakfı Şanlıurfa Şubesi müftülük konferans salonunda bir program düzenledi. Program çerçevesinde yapılan toplantıda bir konuşma yapan Şanlıurfa Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Duman; vakıfların kuruluşu, gayesi ve önemi üzerinde durdu. Törende Vakfımıza gayrimenkullerini bağışlayan hayırseverler plaketlerini alırken, ahirete intikal eden hayırseverler için okunun hatm-i şerifi de duası yapıldı.

Vakfımız Şanlıurfa Şubesi hafta münasebetiyle 20 fakir ve çalışkan öğrenciye 15'er milyon TL. eğitim yardımı, 10 fakir aileye de 500'er Kg. yakacak odun yardımı yaptı.

Vakfımıza gayrimenkul bağışından dolayı hayır sahiplerine plaket verilirken.

Çiftlik

Mülkiyeti Vakfımıza ait olan arsa üzerinde Çiftlik Şubemizce 1998 yılında temeli atılan Müftülük Sitesi'nin inşaatı hızla devam ediyor.

İki yıl içerisinde bitirilmesi planlanan 237 m2 alan üzerine inşa edilen ve 5 kattan müteşekkil olacak sitenin müstemilasında; yatılı Kur'an kursu, müftülük hizmet birimleri, kütüphane, konferans salonu, lojman ve misafirhane yer alacaktır.

ALANYA

**Alanya Oba Yatılı Kız Kur'an Kursu
Görkemli Bir Törenle Açıldı.**

Mülkiyeti Vakfımıza ait Alanya Oba Yatılı Kız Kur'an Kursu yaklaşık bin davetlinin katıldığı muhteşem bir törenle açıldı.

Törene Antalya Milletvekili Hayri Doğan, İlçe Kaymakamı Cengiz Gökçe, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Dairesi Başkanı Şükrü Öztürk, Vakfımızı temsilen Yakup Üstün, Antalya Müftüsü Kadir Çetin, Alanya Belediye Başkanı Cengiz Aydoğan, civar ilçe müftüleri ve kalabalık bir topluluk iştirak etti.

Saygı duruşunu müteakip, Kur'an-ı Kerim ve İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlayan törende bir konuşma yapan Alanya Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Muhammet Gevher Kur'an kursunun tamamlanmasında emeği geçen herkesi kutladığını, yaptıkları yardımlardan dolayı hayırseverlere minnet duyduklarını ifade ederek, kurs hakkında bilgi verdi.

Yakup Üstün de yaptığı konuşmada; Türkiye Diyanet Vafkı'nın yurtiçinde ve yurtdışında gerçekleştirdiği hizmetleri anlatarak, bu hizmetlerin hayırsever Türk halkının sayesinde olduğunu belirtti.

Antalya Müftüsü Kadir Çetin, Alanya Belediye Başkanı Cengiz Aydoğan ve Oba Kasabası Belediye Başkanı Ahmet Güvercin de yaptıkları konuşmalarda yardımlardan dolayı hayırseverlere teşekkür içeren birer konuşma yaptılar.

Alanya Milletvekili Hayri Doğan da yaptığı konuşmada dinin istismar edilmemesi gerektiğini belirterek cumhuriyete ve dine sahip çıkılması gerektiğini ifade etti. Alanya Kaymakamı Cengiz Gökçe de Kur'an eğitimi veren kuruluşların mutlaka Diyanet İşleri Başkanlığı'nın gözetiminde olmasının gerektiğini belirterek, halkımıza dinî bilgileri, en iyi şekilde yetişen din adamları ve bu konularda ehil olan kişiler tarafından verilmesinin şart olduğunu söyledi.

Törende bir konuşma yapan Diyanet İşleri Başkanlığı

Din Eğitim Dairesi Başkanı Şükrü Öztürk de tarihin her döneminde insanların bir mabede ihtiyaç duyduklarını ve mabed yapımına çok önem verdiklerini ifade ederek, Türk halkının da dini müesseselerin yapımında hassas olduklarını beyan etti.

Dualarla açılışı yapılan ve 5 katlı olan Kur'an kursunun müstemilatının ilk dört katında derslikler, bir katında iki adet lojman bulunmaktadır. Kursta 56 öğrenci kayıtlı olup, bunlardan 11 tanesi hafızlık sınıfında eğitim görmektedir.

TORBALI

TDV Torbalı Şubemizce, Torbalı Merkez Orhaniye Camii'nde ahirete intikal edenler için Mevlit okunup hatim duası yapıldı.

Kiraz

Kiraz Şubemiz tarafından Ramazan ayı münasebetiyle vatandaşları aydınlatmak amacıyla irşad faaliyetlerine ağırlık verildi. İlçede Ramazan münasebetiyle mukabeleler ve irşad programları gerçekleştirilirken, Ramazan boyunca da her hafta Cuma günleri teravihten sonra konferanslar düzenlendi.

Prof.Dr. Avni İlhan, Prof.Dr. Mehmet Şener, Prof.Dr. Mehmet Şeker, Doç.Dr. Rıza Savaş, Yrd.Doç.Dr. Osman Bilen, Yrd.Doç.Dr. Bülent Baloğlu, Dr. Veli Öztürk, Dr. Abdulkadir Palabıyık ve Dr. Hikmet Konur'un katıldıkları konferanslara vatandaşların yoğun ilgi gösterdiği gözlemlendi. Konferanslarda sunulan tebliğlerin yanı sıra vatandaşlardan gelen sorular da cevaplandırıldı.

Gö r d e s

Cumhuriyetimizin 75. yılı münasebetiyle Türkiye Diyanet Vakfı Gördes Şubemiz ile İlçe Müftülüğü'nün işbirliği ile "Millî Mücadelede Atatürk ve Din Adamları" konulu bir konferans düzenlendi.

Vatandaşların büyük ilgi gösterdiği konferansa konuşmacı olarak katılan Doç.Dr. Ali Sarıkoyuncu sunduğu tebliğinde, millî mücadelede düşmanın vatandan çıkarılmasında ve istiklâl savaşının kazanılmasında başarının ulusun tamamında olduğunu, bu mücadelede din adamlarının da çok önemli fonksiyonlar üstlendiğini söyledi.

Din adamlarının, Atatürk'ün önderliğinde başlayan millî mücadelede, cami ve kürsülerde yaptıkları konuşmalarıyla halkı millî mücadeleye teşvik ettiklerini, bazı din adamlarının gönüllü alaylar kurarak düşmanla mücadele ettiklerini belirten Sarıkoyuncu bunları örneklerle anlattı.

Atatürk'ün millî mücadeleden sonra topluma dinin doğru ve güvenilir kaynaklardan öğretilmesi için önemli çalışmalar yaptığına ve bu manada Diyanet İşleri Başkanlığını kurduğuna işaret eden Doç.Dr. Ali Sarıkoyuncu, Atatürk'ün özellikle din istismarcılarına karşı olduğunu da sözlerine ekledi.

Konferansın sonunda İzmir Türk Sanat ve Tasavvuf Musikisi korusu tarafından, konferansa katılanlara mükemmel bir müzik ziyafeti verildi.

BATMAN

Türkiye Diyanet Vakfı'nca gönderilen nakdi yardımı şehit ailelerine vermek üzere 28.01.1999 tarihinde Batman İl Müftülüğü'nde yapılan törenden bir görünüm.

Yardım almak üzere bekleyen şehit ailelerinden bir grup.

Ayancık

Ayancık Şubemiz XVI. Vakıf Haftası münasebetiyle "Cumhuriyetimizin 75. Yılında Ülkemizde Vakıf Geleneği ve Sivil toplum Örgütlerine Bir Bakış" konulu bir panel düzenledi. Panele konuşmacı olarak 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç.Dr. İsa Doğan, Doç.Dr. Yılmaz Can, Yrd.Doç.Dr. Mehmet Okuyan ve Doç.Dr. Ali Rıza Aydın katıldılar. Vakıfların fonksiyonlarının anlatıldığı ve günümüzdeki vakıfların durumunun işlendiği panele ilginin bir hayli fazla olduğu gözlemlendi.

Ayancık şubemiz, hafta münasebetiyle fakir ve çalışkan öğrencilere maddi yardımda bulunurken, Vakfımıza yardımda bulunup ahirekete intikal eden hayırseverlerin ruhları için hatimler okutup, hayatta olanlar için de Vakfımızın bir şükran ifadesi olarak teşekkür ve takdir belgeleri verdi.

Kastamonu

Kastamonu şubemiz tarafından ilk ve ortaöğretim okullarında okuyan fakir öğrencilere modeli yardım yapıldı ve Vakfımız yayınlarından kitaplar hediye edildi.

İnegöl

XVI. Vakıf Haftasında İnegöl Şubemiz yine fakirlerin yardımına koştu.

Şubemiz tarafından hafta münasebetiyle 22 yüksekokul öğrencisine toplam 530 milyon TL. maddi yardım yapıldı. Yine şubemizce fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlarımıza da maddi yardım ile muhtelif gıda yardımında bulunuldu.

Vakfımıza bağışta bulunan hayırseverleri ziyaret eden eden Şube yönetimi, hayırseverlerle sohbetlerde bulunup kendilerine çeşitli hediyeler verdiler.

Ayrıca bu şubemiz tarafından 20 dönüm arsa üzerinde İnegöl İslâmî İlimler Sitesi inşaatına başlanmıştır. Bu inşaatın kısa sürede tamamlanarak, hizmete girmesini temenni ediyoruz.

Mehmet Erdoğan

BARIŞ MANÇO ve TÜRK MÜZİĞİ

Modern anlamda Türk müziğinin başlangıç tarihi 19. yüzyılın ilk çeyreğinde Mehterhane'nin ilgası ve yerine Muzika-ı Hümayun'un kurulmasına dayanır. Bu tarihten itibaren resmen batı müziği dönemi başlamış olur. Türk kültürü ile batı kültürünün savaşında kaybeden taraf birinci taraf olacaktır. Bugüne dek, özellikle müzikte ortaya yeni bir sentez konulmamış, batı müziği karşısında kendi müziğimiz çok büyük yaralar almıştır.

1826'da Muzika-ı Hümayun'un kurulduğu ve batı müzik eğitimine başlandığında, Türk müziği parlak sayılabilecek dönemlerinden birini yaşıyordu. İsmail Dede Efendi, Şakir Ağa, Dellalzade İsmail Efendi, Hacı Faik Bey, Hacı Arif Bey ve Zekâi Dede gibi büyük bestekârlar böyle bir dönemin üstatlarıydı.

Cumhuriyet her alanda olduğu gibi müzikte de yeni bir başlangıç sayılır. Bazı çevrelerin etkinlikleri sonucu 1934'te Dahiliye Vekâleti'nin emriyle Türkiye Radyosu'nun yayınlarından Türk müziği tamamen çıkarılmıştır.

Kendi radyosundan kendi müziğini dinleyemeyen halk, ona en yakın müziğe, Arap müziğine Türkçe söz giydirerek ihtiyacını gidermeye çalışmış, ama bu defa başka bir yanlışın temelini kendi elleriyle atmıştır. 1970'lerden sonra ortalığı toz duman eden "arabesk" modasının arkasındaki gerçek olgu işte budur.

Aydın geçinen tabaka "alafranga"yı başta edere "alaturka"dan tiksiniyor "ilericilik" saymaya başladığında ise ipin ucu tümünden kaçmıştır. Türk müziğini Arap, Acem ya da Bizans artığı sayıp onun yerine batı müziğini koymak ve bunu bir çeşit "yabancı olanı tasfiye" şeklinde değerlendirmek, ancak ilerici Türk aydınının işi olabilir! İşte tek seslilik / çok seslilik tartışmalarıyla işlenen bir cinayet... (Aynı mantıkla edebiyatta sanat sanat içindir / sanat halk içindir tartışmaları yapılıyordu. Aslında tasfiye edilmek istenen Osmanlı ve onun kültür mirasıydı.) Oysa Türk müziği bir melodi, bir nağme müziğidir. Melodi ve nağmeler yapı bakımından çok çeşitlidir. İrili ufaklı bir takım araklıkların kullanılmasıyla makamlar meydana gelir. İnsan kulağı bunları ancak melodiler içinde farkedebilir, çok seslilik içinde ise farkedilemezler. Böyle olunca makamların çok seslilik içinde varlığını korumaları imkânsız olur. Kaldı ki çok seslilik bir ölçü değildir. Bu bir yapı meselesidir ve temelde bizim müziğimize uygun da değildir. Aynı şekilde, Türk müziğini batı müziği tekniğiyle işlemeye sevdasında olanların bir başka yanlış, folkloru sömürürcesine kullanmalarıdır. Sanki halk müziği Türk müziğinden farklı bir şeymiş gibi.

Bugün modern Türk müziğinin geldiği nokta bir inkârın, kendini ve geçmişini inkârın noktasıdır. Arabesk salgınına göç olgusu, taşra kültürü, varoşlar vs. gibi sosyolojik sebeplerle açıklamayı deneyenler, acaba bugünkü popu nereye oturtacaklar? Bugünkü pop, kültürsüzlüğün kültürüdür ki, salt tüketim toplumu olmaya mahkûm edilen ülkelerin arzulanan insan tipine denktir. Bir taraftan arabesk, bir taraftan pop. Türk müziği kaybolup gitmiştir.

İşte Barış Manço, Türk müziği adına bir girişimi denemenin adı olurken bütün bunların farkındadır. Eski müziğimizi ve doğasını inkâr etmeden batı müziği ve imkânlarından yararlanılarak yeni bir Türk müziği nasıl yapılabilir? Bugün için hayati soru budur. Sanat eserinin önemli olan doğası ve ruhudur. Form, bunu dol-

durduğu, taşıyabildiği ölçüde elbette değişebilecektir. Ama ruh ve espi hiçbir zaman değişmez. Çünkü sürekli olan işin ruhudur. Burada Türkiye gerçekliğini çok iyi tahlil etmek gerekiyor. Sosyal, kültürel, iktisadi ve bütün alanlarda dinamikleri ve yönelimleri açısından nasıl bir Türkiye'de yaşıyoruz? Gerçekçi olmak lazım; eski müziğimizin ruh iklimi kaybolmuştur artık. Yeni bir müzik yapmak gerekiyor. Barış Manço bunu gördü. Eskinin değer yargılarını, daha doğrusu eskimeyen ve evrensel olanı yeni bir forma sunmayı denedi. Tabi onun yaptığı bir arayış denemesidir.

Barış Manço'nun Türk folklor müziğinden veya halk müziğinden etkilendiği şeklindeki kanaatler yanlıştır. Onda etki olarak görülen şeyler aynı kaynaktan beslenmiş olmanın getirdiği benzerliklerden başka bir şey değildir. O, bu toprağın doğrudan kültüründen esinleniyor. "Hazreti İdris"ten söz ediyor, "Halil İbrahim" diyor, "İşte Hendek İşte Deve" diyor. Eserden değil, bizzat kültürün kaynağından yararlanıyor.

Barış Manço müziğinin hareket noktası Amerika'dır. İkinci Dünya Savaşından sonra Amerika'da ortaya çıkan ilk kuşak bir daha savaş görmemek arzusuyla kendi müziklerini yapmaya başladılar. Siyah ve beyaz iki ayrı etnik gruptan çıkar bu olay. Artık siyah beyaz kökenli iki müzik dünyaya yayılmaya başlamıştır. Barış Manço 1957'de bunu ilk hissedenlerden biri. Önce onları taklitte işe başlar. Taklit sürecinde davranışlarını, yaşama biçimini bile onlara uydurmaya çalışır. Ama Türkiye o yıllarda Amerika değildir. Bugünkü anlamda İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirler yoktur. 1960'ların başında mesele hafiften anlaşılır gibi olur, ama taklit dönemi hâlâ devam etmektedir.

1970'te "Dağlar Dağlar"la kendi sesini bulan Barış Manço, artık ne yaptığının farkındaydı. 1979'da "Sarı Çizmeli Mehmet Ağa"yla yeni bir hamle yapar. Kültürümüzün temel değerlerine, onların motif ve çağrışımlarına yönelerek yeni bir müzik ve kendi rock'unu ortaya koymaya çalışır. O, müziğin bir kültür işi olduğuna inanıyordu. Bugünkü arabesk ve pop müziği bu noktadan ciddiye almıyordu. Ona göre müzik salt bir eğlence aracı değil, bir eğitim, bir beğeni eğitimi işiydi.

"Lahburger" parçasıyla bir çelişkiyi, toplumsal çelişkimizi ortaya koyar. 1980'lerin Türkiye'si; bir tarafta Arap turizmi, bir tarafta Yugoslav futbolcularla şekillenir. Çarpık şehirleşme ise alıp başını gitmektedir. Kolaycılık yaygınlaşır. Devletiyle, milletiyle bir ülke, kısa yoldan nasıl köşe dönülürün peşindedir. İşte "Lahburger" bu çarpıklığı sembolize eder.

Barış Manço müziğin yanında 1988'de "7'den 77'ye" adlı programını çekmeye başlar. "Adam Olacak Çocuk" ve "İkinci Kahvaltı" adlı talk showlarını hazırlar. Seviyeli ve eğitici programlar yapar ve halkın ilgisini toplar. Bütün dünyayı dolaşır. Evrensel olanı, insanlığın ortak değerlerini farklı kültürlerden bulup çıkararak özümsemeye çalışır. Modern bir Evliya Çelebi olarak kendi sentezinin peşindedir.

Barış Manço yaptığı işi bilen bir sanatçıydı. Türk dilini, kültürünü biliyor, modern dünyayı tanıyor, geleceksel değerlerimize inanıyordu. Ucuz şöhrat peşinde değildi ve şahsiyet sahibiydi.

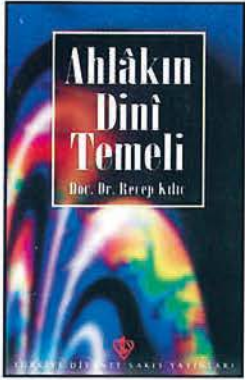
Bugün sanat adına, müzik adına ortada dolaşanlar acaba kimi temsil ediyor? Bunların yaptığı müzik mi, yani Türk müziği bu mu? Barış Manço her şeyden önce bir değerdi; hem de "24 Ayar" bir değer. Gün geçtikçe öneminin, bıraktığı boşluğun daha çok hissedileceği kanaatindeyim.

**Barış
Manço'yu
rahmetle
anıyoruz.**

YAYINLARIMIZ

AHLÂKIN DİNİ TEMELİ

Dr. Recep KILIÇ

197s., I. hamur

Toplumdaki ahlâkî bunalım, zihinlerde ahlâk konusunda mevcut olan karmaşanın ürünüdür. Bu çalışmada, ahlâkın dini temelini önemi araştırılmakta, dini ahlâkın felsefî ahlâk anlayışlarından farkı gösterilmektedir.

DİN ve KİMLİK

Doç.Dr. Cemal TOSUN

224 s., I. hamur

Almanya'daki müslüman Türkler, en önemli problemlerinden birisi olan "kimlik" bunalımını dine sarılarak çözmeye çalışmışlar ve kültürel kimliğin geliştirilip korunması ve yeni nesillere aktarılmasına önem vermişlerdir. Bu çalışma, bu etkinlikleri tespit ederek değerlendirmeyi amaçlamıştır.

İSLÂM'DA

ŞAHSİYET HAKLARI

Doç.Dr. Hüseyin
Tekin GÖKMENOĞLU

164 s., I. hamur

İslâm'da şahsiyet haklarının boyutlarını ve ilgili temel kavramları modern hukuk sistematiği çerçevesinde irdeleyen bir çalışma.

Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi

Dr. Nazif ÖZTÜRK • TDV Yayınları Ankara 1995, 666 Sahife

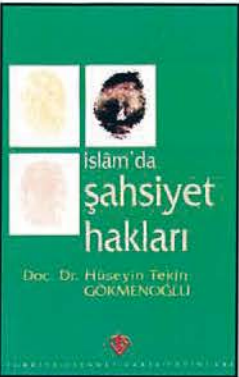
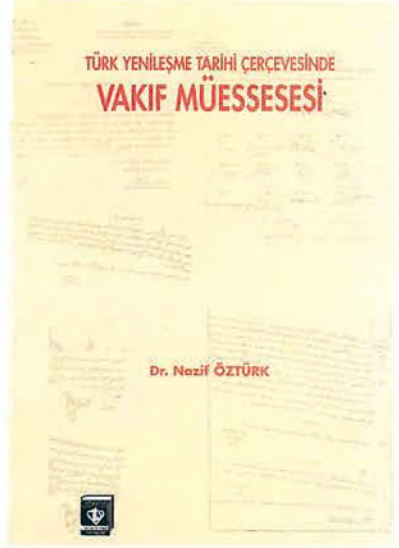
Büyük emek ve zaman harcanarak hazırlanmış olan bu hacimli eser, vakıfla ilgili ülkemizde yayınlanan en önemli eserlerden biridir. Eserin önsözünde müellif kitapla ilgili şunları söylemektedir:

Vakıf sektörü, kültür ve müesseseler tarihi açısından devlet hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Osmanlı dönemine ait bir çok kamu müesseseleri ortadan kaldırıldığı halde; vakıflar, topluma mal olmuş hayrî ve sosyal hizmetleri sebebiyle Cumhuriyet dönemine intikal etmiş ve merkezî hükümet içerisinde yerini almıştır.

Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi konulu bu araştırma; batılılaşma ve yenileşme hareketlerinin vakıf sektörü üzerindeki etkilerini, eğer varsa sektörün bu ortamın oluşmasındaki rolünü tesbit amacıyla yapılmıştır.

17. ve 18. asır vakıfları üzerindeki çalışmalar, vakfiyelere bağlı kalınarak yapılmıştır. 19. asır vakıflarının durumunu tespit amacıyla bu araştırmada da aynı metoda başvurulmuş ise de, sadece bu yoldan sağlanan bilgilerle yetinilmemiştir. Kavram olarak vakıfların mahiyeti, bu asırda aldığı merkezî yönetimin şekli, iktisadî çalışmaları ve hizmet faaliyetleri üzerinde ayrı bölümler halinde durulmuştur. Bunun için 19. asırda kurulan vakıfların vakfiyelerinin yanında; arşivlerde bulunan uygulamaya yönelik ahkâm defterleri ve diğer belgelerin tedkiki gerekmiştir. Araştırma döneminin uzunluğu; araştırılan kurumun iktisadî, sosyal ve kültürel boyutunun genişliği; Türk toplumunu, padişahlık yönetiminden meşrutî ve cumhuriyet idarelerine götüren, Tanzimat, Islâhat Fermanı, I., II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet'in ilanı gibi önemli kararların bu dönemde alınmış olması; millet olarak bizi batılı bir hayat tarzına yönelten bu kararların; eski hukukun şekillendirip geliştirdiği vakıf sektörü üzerindeki etkilerini tespit etmek düşüncesi, yaptığımız çalışmanın hacmini genişletmiştir....

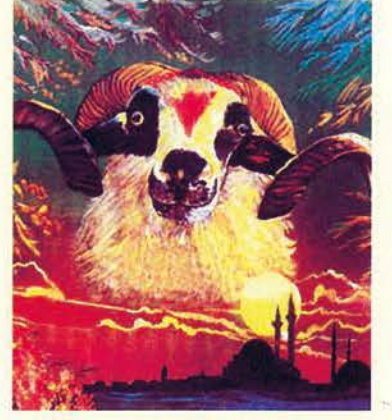
Çalışmamızın ikinci kısmında, vakıf sektöründe yaşanan çözülme ve bozulmalar, sistemin tasfiyesi, cami ve mescidlerin tasnifi ve satışı gibi hassas konular işlenmiştir. Bu konuların tahlil ve yorumları belgelerde geçen orijinal ifadelerle bağlı kalınarak yapılmıştır.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINDAN

DUYURU

Değerli Vatandaşlarımız!

Diyanet İşleri Başkanlığı organizesinde **Türkiye Diyanet Vakfı** aracılığıyla sürdürülen **“VEKALET YOLUYLA KURBAN KESİMİ KAMPANYASI”** 1999 yılı için de başlatılmıştır.

Kurbanlar, başta ülkemiz olmak üzere **Azerbaycan, Afganistan, Kazakistan, Kırgızistan, Kırım, Moğolistan, Nahçıvan, Özbekistan, Türkmenistan, Irak (Erbil), Bulgaristan, Romanya, Bosna-Hersek, Kosova** gibi soydaş ve dindaşlarımızın bulunduğu ülkelerde kesilmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve **Vakfımızca** ortaklaşa yürütülen bu kampanyada kurbanlar; dinimizin esaslarına uygun olarak, resmî belgelerle kesiliyor ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılıyor.

Bunun için kampanyamıza katılan vatandaşlarımızın kurban bedellerini zamanında yatırmaları, parayı yatırırken (Sonradan kendilerine bilgi verebilmemiz için) **ad, soyad, adres ve telefon numaralarını düzgün ve okunaklı bir şekilde ilgili memura yazdırmaları** önemlidir.

1999 yılı için bir kurban bedeli (tüm masraflar dahil) **43.000.000.- TL.** olarak belirlenmiştir.

Kampanyaya katılan vatandaşlarımız, kurban bedelini en geç **25 Mart 1999 Perşembe** günü mesai bitimine kadar **İl ve İlçe Müftülüklerimize** veya **Türkiye Vakıflar Bankasının bütün şubelerinde** özel olarak açılan **TÜRKİYE DİYANET VAKFI KURBAN HESABI'na** yatırmaları gerekmektedir.

İsteyenler : İl veya İlçe Müftülüklerimizden veya Türkiye Diyanet Vakfı'nın

(0 312) 417 12 35 (8 Hat)

(0 312) 417 08 74 - 417 59 93 Nolu telefonlardan bilgi alabilirler.

İlginize teşekkür ederiz.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

Dr. Mediha Eldem Sokak No: 89 06640 Kocatepe / Ankara • Fax : (0312) 418 19 00 - 419 47 83